

Brüssel, 29.11.2017
COM(2017) 708 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE**

**Suunised intellektuaalomandi õiguste jõustamist käsitleva Euroopa Parlamendi ja
nõukogu direktiivi 2004/48/EÜ teatavate aspektide kohta**

{SWD(2017) 431 final} - {SWD(2017) 432 final}

I. SISSEJUHATUS

Intellektuaalomandi õigused kaitsevad immateriaalset vara, võimaldades loojatel, leiutajatel ja kunstnikel saada oma loomingulisest ja uuenduslikust tegevusest kasu. Immateriaalne vara moodustab ettevõtete väärtusest rohkem kui poole ning sellise vara tähtsus kasvab pidevalt. Maailmas, kus ELi ettevõtted konkureerivad üha enam innovatsiooni, loomingulisuse ja kvaliteedi pärast, on intellektuaalomand oluline vahend kõigi äriühingute, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõimelisuse suurendamisel.

Direktiiviga 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta¹ (edaspidi „direktiiv“ või „jõustamisdirektiiv“) on ette nähtud minimaalne, ent ühtne meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kogum, mille abil tagada intellektuaalomandi tõhus tsiviilõiguslik kaitse. Jõustamisdirektiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide seadustikke, et tagada siseturul kõrge, võrdväärne ning ühetaoline kaitsetase².

Direktiivi hindamisel on selgunud, et direktiivis sätestatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid on tõepoolest aidanud paremini kaitsta intellektuaalomandi õigusi kõikjal ELis ning olnud abiks intellektuaalomandi õiguste rikkumiste lahendamisel tsiviilkohtutes. Direktiiv on viinud ühtse õigusraamistiku loomiseni, milles kasutatakse samu vahendeid üle kogu Euroopa Liidu. Sellega seoses on direktiiv täitnud oma eesmärgi liikmesriikide intellektuaalomandi tsiviilõigusliku kaitse süsteemide ühtlustamisel³.

Kuid direktiivis sätestatud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid ei ole liikmesriikides rakendatud ega kohaldatud ühetaoliselt. Seda seepärast, et kuna direktiiviga nähakse ette minimaalne ühtlustamine (st artiklis 2 lubatakse siseriiklikes õigusaktides selgesõnaliselt kohaldada meetmeid, mis soosivad enam õiguste omajaid), ei tõlgendata direktiivi sätteid ühetaoliselt, samuti on erinevusi liikmesriikide tsiviilkohtumenetlustes ning õigustraditsioonides⁴. Seetõttu tuleks intellektuaalomandi tsiviilõigusliku kaitse tagamist käsitlevale ELi õigusraamistikule kasuks, kui selgitataks direktiivi teatavaid aspekte, et saavutada direktiivi ühtsem ja tõhusam tõlgendamine ning kohaldamine.

Samas on ka selge, et isegi kui jõustamisdirektiivi kohaldataks nõuetekohaselt, piirdub selle kohaldamisala intellektuaalomandi tsiviilõiguslikuks kaitseks kasutatavate meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite reguleerimisega. Seega ei saa jõustamisdirektiiv kui niisugune tegeleda kõigi küsimustega, millest sidusrühmad teavitasid direktiivi hindamise⁵ raames, eriti nendega, mis olid üldisemalt seotud intellektuaalomandi õiguste kaitsmisega väljaspool vaidlusi või enne nende tekkimist. Näiteks soovivad mõned sidusrühmad peamiselt elektroonilise kaubanduse direktiivis⁶ käsitletud vahendusteenuse osutajate vastutuse piiranguid käsitlevate normide selgitamist või läbivaatamist. Komisjon on võtnud arvesse sidusrühmadelt kõnealuses küsimuses saadud tagasisidet. Olles küll võtnud kindlaks

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, 30.4.2004, lk 45–86).

² Jõustamisdirektiivi põhjendus 10.

³ Komisjoni talituste töödokument – Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta intellektuaalomandi õiguste jõustamist käsitleva direktiivi 2004/48/EÜ hindamine, SWD(2017)431.

⁴ Kõige viimase direktiivi käsitletud konsulteerimise (tulemused aadressil <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/18661>) järgi leidis enamik vastanutest, et olemasolevad normid on aidanud tõhusalt kaitsta intellektuaalomandit ning hoida ära selle rikkumisi, kuid paljud õiguste omajad ning vahendajad leiavad, et direktiivis sätestatud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid ei kohaldata kõikides liikmesriikides ühetaoliselt.

⁵ Komisjoni talituste töödokument – direktiivi 2004/48/EÜ hindamine, II lisa – kokkuvõtlik aruanne.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ (infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul) artiklid 12–15 (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1–16).

eesmärgiks säilitada kehtiv vastutuskord,⁷ on komisjon oma hiljutises algatuses täpsemalt selgitanud vahendajate vastutust ebaseadusliku veebisisu (sealhulgas intellektuaalomandi õigusi rikkuva sisu) tuvastamisel ja kõrvaldamisel⁸.

Selle taustal ning eriti jõustamisdirektiivi hindamise ajal sidusrühmadelt saadud tagasiside põhjal otsustas komisjon anda välja käesolevad suunised, et selgitada oma seisukohti direktiivi nende sätete kohta, mida on tõlgendatud erinevalt⁹.

Käesolev teatis on osa intellektuaalomandi käsitlevast tervikpaketist. Intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega seotud probleemid, mis ei puuduta asjaomaste sätete tõlgendamist ega kohaldamist, ning nende võimalikud lahendused on esitatud komisjoni teatises „*Nüüdisaja ühiskonna probleemidele kohane ja tasakaalustatud intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise süsteem*“, mis kuulub samuti asjaomasesse paketti¹⁰.

Käesolevates suunistes keskendutakse järgmistele jõustamisdirektiivi sätetele:

- kohaldamisala (artiklid 1 ja 2);
- üldised kohustused (artikkel 3);
- õigus taotleda meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist (artikkel 4);
- autorsuse ja omandilise kuuluvuse presumptsioon (artikkel 5);
- tõendusmaterjali hankimise ja säilitamise normid (artiklid 6 ja 7);
- õigus teabele (artikkel 8);
- kohtulikud tõkendid (artiklid 9 ja 11);
- parandusmeetmed (artikkel 10);
- kahjutasu suuruse määramine (artikkel 13) ja
- kohtukulud (artikkel 14).

Käesolevate suuniste eesmärk on lihtsustada direktiivi tõlgendamist ja kohaldamist pädevate kohtuasutuste jaoks ning abistada muid isikuid, kes osalevad intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisel nendes asutustes toimetatavates menetlustes. Käesolevate suuniste eesmärk on täpsemalt järgmine:

- parandada intellektuaalomandi tsiviilõigusliku kaitse tagamise raamistiku tõhusust ja tulemuslikkust (II jagu);
- tagada tasakaalustatud lähenemine intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisele ning hoida ära direktiivis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kuritarvitamist (III jagu);
- tagada tulemuslik intellektuaalomandi õiguskaitse, sealhulgas digitaalses kontekstis (IV jagu), ning
- tagada intellektuaalomandi õiguskaitse ühtse turu mõõde (V jagu).

Suunistes võetakse arvesse asjaolu, et direktiivis sätestatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid on kättesaadavad kõigile intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise süsteemide kasutajatele. Samas pööratakse neis erilist tähelepanu vahenditele, mis on eriti olulised väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele. Näiteks käsitletakse dokumendis kahjuhüvitiste arvutamise ning kohtukulude määramise norme, samuti kuritarvitamise ärahoidmise vahendeid.

Suunistes esitatud seisukohad põhinevad alates direktiivi vastuvõtmisest tehtud Euroopa Liidu Kohtu eelotsustel ning jõustamisdirektiivi hindamise järeldustel, sealhulgas avalikel

⁷ Komisjoni teatis „*Veebiplatvormid ja digitaalne ühtne turg. Euroopa võimalused ja probleemid*“, COM(2016) 288.

⁸ Komisjoni teatis „*Võitlus ebaseadusliku veebisisuga. Veebiplatvormidele suurema vastutuse andmine*“ (COM(2017) 555).

⁹ Vastavalt komisjoni talituste töödokumendile direktiivi 2004/48/EÜ hindamise kohta.

¹⁰ COM(2017) 707.

konsultatsioonidel ning riiklikul tasandil tuvastatud parimatel tavadel. Seega ühendatakse suunistes siduv õiguslik tõlgendus komisjoni seisukohtadega, mis võivad olla inspiratsiooniallikaks suuniste kasutajatele.

Käesolev dokument ei ole õiguslikult siduv ning esitatud suunised ei mõjuta Euroopa Liidu Kohtu kohtupraktikat. Suunised peaksid lihtsustama jõustamisdirektiivi tõlgendamist ja kohaldamist ning seeläbi andma ka panuse ELi toimimise lepingu artikli 258 kohasesse komisjoni õigusnormide täitmise tagamise poliitikasse.

II. INTELLEKTUAALOMANDI TSIVIILÕIGUSLIKU KAITSE TAGAMISE RAAMISTIKU MUUTMINE TÕHUSAMAKS JA TULEMUSLIKUMAKS

1. Tekitatud kahju nõuetekohase hüvitamise tagamine

Väljamõistetava hüvitise summa prognoosimatus ning väike tõenäosus saada tekitatud kahju eest asjakohast hüvitist olid mõned peamistest väljatoodud põhjustest, miks õiguste omajad ei taotle intellektuaalomandi õiguste rikkumise korral tsiviilõigusliku kaitsevahendi kohaldamist¹¹. See aspekt on eriti oluline VKEdes jaoks¹².

Praktika näitab, et intellektuaalomandi õiguse rikkumisega kaasneva kahju hindamine võib olla keerukas. Seetõttu on õiguste omajad, kohtud, juristid ning üldsus soovinud suuremat õigusselgust seoses kahjutasu arvutamisega ning ka õiglasemat jaotamist.

Kahjutasu arvutamine

Vastavalt direktiivi artikli 13 lõikele 1 peavad liikmesriigid tagama, et pädevad kohtuasutused määravad rikkuja, kes teadlikult rikkus või pidi põhjendatult olema rikkumisest teadlik, maksma proportsionaalselt õiguste omajale talle rikkumise tagajärjel tekitatud kahju ulatuses kahjutasu. Kui rikkuja ei teadnud ega pidanud teadma, et pani toime rikkumise, võivad liikmesriigid kehtestada võimaluse, et kohtuasutused määravad kasumi sissenõudmise või kahjutasu maksmise, mis võivad olla eelnevalt kehtestatud (artikli 13 lõige 2).

Artikli 13 lõike 1 kohaselt peab kahjutasu olema proportsionaalne rikkumise tagajärjel tekitatud kahjuga. Eesmärk on hüvitada tekitatud kahju täies mahus¹³.

Direktiivis sätestatakse sellise kahjutasu määramiseks kaks võimalust. Kahjutasu suuruse määramisel kohtuasutused:

- võtavad arvesse kõiki asjakohaseid aspekte, nagu näiteks negatiivsed tagajärjed, sealhulgas kannatanud osapoole kaotatud tulu, rikkuja teenitud mis tahes ebaõiglane tulu ja sobivatel juhtudel muud tingimused kui majanduslikud tegurid, nagu näiteks rikkuja poolt õiguste omajale tekitatud moraalne kahju (artikli 13 lõike 1 punkt a), või teise võimalusena
- määravad vajaduse korral üldsummalise kahjutasu, mis on vähemalt sama suur kui autoritasu ja tasud, mida rikkuja oleks pidanud maksma, kui ta oleks kõnealuse intellektuaalomandi õiguse kasutamiseks luba taotlenud (hüpoteetiline autoritasu/honorar) (artikli 13 lõike 1 punkt b).

¹¹ Konsultatsioon intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise raamistiku hindamise ja ajakohastamise teemal, lk 26–28.

¹² Sealsamas, lk 10. Peamiste kohtusse minemata jätmise põhjustena nimetasid VKEd kohtukulusid, ressursside puudumist ning tulemuse prognoosimatust.

¹³ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (viies koda), 17. märts 2016, [C-99/15](#), Christian Liffers vs. Producciones Mandarin SL ja Mediaset España Comunicación SA, varem Gestevisión Telecinco SA, EU:C:2016:173, punkt 25.

Kõnealuse sätte eesmärk ei ole panna kohustust kehtestada karistuslikke kahjuhüvitisi, vaid määrata objektiivsetel kriteeriumidel põhinev hüvitis, võttes ühtlasi arvesse õiguste omajale tekkinud kulusid, sealhulgas kulutusi identifitseerimisele ning uurimisele¹⁴.

Jõustamisdirektiivi artikli 13 lõike 1 sõnastus osutab, et liikmesriigid peavad tagama, et nende siseriiklikus õiguses oleks olemas mõlemad kõnealuses sättes kehtestatud kahjutasu määramise meetodid. Seega ei ole vastupidiselt näiteks artikli 13 lõikele 2 siin tegemist kahe valikuga liikmesriikide jaoks. Pigem peab hageja ja lõppkokkuvõttes pädev kohtuasutus otsustama, kumba neist kahest meetodist kohaldada kahjutasu määramisel konkreetsel juhul.

Kui konkreetsel juhul tuleb valida kahe alternatiivse meetodi vahel, osutab artikli 13 lõige 1, et „asjakohastel juhtudel“ tuleks kasutada selle lõike punktis b osutatud kahjutasu määramist kindlas summas. Jõustamisdirektiivi põhjenduses 26 tuuakse näitena juhud, mil on keerukas täpselt määratleda tekitatud kahju tegelikku suurust. On teatatud,¹⁵ et teatavatel juhtudel on hagejal kohaldatavate siseriiklike normide järgi võimalik taotleda kahjutasu suuruse arvutamist kõnealuse meetodi alusel üksnes siis, kui punktis a viidatud meetodit ei ole võimalik kasutada. Niisugune tõlgendamine ei ole komisjoni arvates kooskõlas direktiiviga, arvestades, et põhjenduses 26 esitatakse see kõigest näitena ning viidatakse pealegi teise meetodi kasutamise keerukusele, mitte aga võimatusele. Arvestades põhjendust 17, artikli 3 üldiseid nõudeid, sealhulgas tulemuslikkust ja proportsionaalsust, samuti eesmärki võimaldada määrata objektiivsel kriteeriumil põhinev hüvitis, tuleks iga individuaalse juhtumi asjaoludest lähtuvalt kindlaks määrata, kas kahjutasu on asjakohane määrata kindlas summas.

Komisjoni arvates on kindlas summas kahjutasu määramise võimalus vastavalt artikli 13 lõike 1 punktile b alternatiiv artikli 13 lõike 1 punktis a sätestatud meetodile, mille puhul nõutakse kõigi asjakohaste aspektide tuvastamist ja kvantifitseerimist, ning pädevatel kohtuasutustel peaks põhimõtteliselt olema võimalik kasutada mõlemaid meetodeid. Kõnealused asutused peaksid saama mõista kahjutasu välja kindlas summas punkti b alusel, kui nad peavad seda asjakohaseks lähtuvalt konkreetse juhtumi asjaoludest, eriti juhul, kui punktis a kirjeldatud meetodi alusel on kahjutasu määramine keeruline.

Mittevaraline kahju

Kahjutasu arvutamise keerukusest on teatatud juhtudel, kui on võimalik saada hüvitist tekitatud mittevaralise kahju eest¹⁶. Mittevaralise kahju hüvitamist on nõutud juhtudel, kui on kahjustatud õiguste omaja mainet, põhjustatud emotsionaalset stressi, rikkumine on tekitanud kannatusi jne¹⁷.

Selles küsimuses on jõustamisdirektiivi artikli 13 lõike 1 punkt a selge, sest selles on ühemõtteliselt sätestatud, et muud tingimused kui majanduslikud tegurid, näiteks õiguste omajale rikkuja tekitatud moraalne kahju võib olla üks „asjakohane aspekt“, mida võetakse arvesse kahjutasu määramisel vastavalt kõnealuses sättes esitatud meetodile.

Vastupidiselt aga ei nimetata jõustamisdirektiivi artikli 13 lõike 1 punktis b sõnaselgelt võimalust saada hüvitist moraalse kahju eest, kui kahjutasu määratakse kindlas summas. Kuid Euroopa Liidu Kohus on märkinud,¹⁸ et samas ei välista asjaomane säte ka kõnealuse kahjutasu maksmist ning tegelikult tuleb tekitatud mittevaralist kahju kindlasummalise kahjutasu määramisel arvesse võtta, et tagada tekitatud tegeliku kahju täielik hüvitamine.

¹⁴ Jõustamisdirektiivi põhjendus 26.

¹⁵ Komisjoni talituste töödokument – direktiivi 2004/48/EÜ hindamine, II lisa – kokkuvõtlik aruanne.

¹⁶ Komisjoni talituste töödokument – direktiivi 2004/48/EÜ hindamine, lk 17 ja III lisa.

¹⁷ Intellektuaalomandiga seotud õigusrikkumiste Euroopa vaatluskeskus, „Intellektuaalomandi õigustega seotud kahju“, lk 4.

¹⁸ [C-99/15 Liffers](#), punktid 15–27.

Intellektuaalomandi õiguse rikkumise läbi kahju kannatanud pool, kes esitab kahjunõude tekitatud kahju hüvitamiseks, mis on määratud kindlaks vastavalt jõustamisdirektiivi artikli 13 lõike 1 punktile b kindlas summas, võib nõuda ning – kui nõue on põhjendatud – saada hüvitist mitte ainult varalise kahju eest, vaid ka asjaomase rikkumise põhjustatud mittevaralise kahju eest.

Kahjutasu määramine kindlas summas

Jõustamisdirektiivi hindamisel teatati raskustest kahjutasu määramisel artikli 13 lõike 1 punktis b märgitud meetodi põhjal¹⁹. Eelkõige väideti seda, et kahjutasu väljamõistmine ainult ühekordse hüpoteetilise autoritasu/honorari summa ulatuses ei ole piisav tegelikult kantud kahju hüvitamiseks ning sellel puudub piisav hoiatav mõju. Selles kontekstis arutati, kas direktiiv võimaldab määrata kahjutasu, mis väljendub hüpoteetilise autoritasu/honorari mitmekordses väärtuses.

Hiljutises kohtuasjas²⁰ märkis Euroopa Liidu kohus, et autori varaliste õiguste omajal, kelle õigusi on rikutud, on võimalik nõuda kõnealuseid õigusi rikkunud isikult tekitatud kahju hüvitamist hüpoteetilise autoritasu/honorari kahe- või kolmekordses summas, kui kohaldatav siseriiklik õigus seda võimaldab. Lisaks selgitas Euroopa Liidu Kohus, et juhul kui on rikutud intellektuaalomandi õigust, ei piisa tegelikult tekkinud kahju täies ulatuses hüvitamise tagamiseks üksnes hüpoteetilise autoritasu maksmisest. Euroopa Liidu Kohus põhjendas, et autoritasu maksmine üksinda ei taga võimalike rikkumiste tuvastamise ja uurimisega seotud kulude hüvitamist ega võimaliku mittevaralise kahju hüvitamist ega ka makstavatelt summadelt intressi maksmist²¹. Samuti märgitakse nimetatud juhtumi puhul, et kindlasummalise kahjuhüvitise meetodi kasutamine tähendab oma olemuselt seda, et niimoodi arvutatud kahjuhüvitis ei ole tegelikult tekitatud kahjuga täpselt proportsionaalne ning põhjusliku seose nõuet ei tohi sellega seoses tõlgendada ega kohaldada liiga kitsalt²².

Kõnealuse kohtulahendi põhjal järeldeb komisjon, et kahjuhüvitise kindlaksmääramisel kindlas summas ei tohi mingil juhul piirduda vaid hüpoteetilise autoritasu/honorari ühekordse summaga ning võib olenevalt juhtumist hõlmata suuremat summat. Samuti ilmneb, et pädevatel kohtuasutustel on kahjuhüvitise kindlaksmääramisel selle meetodi alusel kaalutusõigus. Seega võib artikli 13 lõike 1 punktis b kirjeldatud meetodit pidada sarnaseks asjaomaste asutuste õigusega hinnata tekitatud kahju kättesaadavate tõendite põhjal²³.

Jõustamisdirektiivi artikli 13 lõike 1 punktiga b ei välistata siseriiklikke õigusakte, mille alusel rikutud intellektuaalomandi õiguse omaja võib nõuda rikkujalt summa maksmist, mis vastab kahekordsele hüpoteetilise autoritasu/honorari summale. Kuigi jõustamisdirektiivi artikli 13 lõike 1 punktis b ei nõuta ilmtingimata asjaomase hüpoteetilise autoritasu/honorari kahekordistamist, peaksid asjaomast sätet rakendavad siseriiklikud õigusaktid võimaldama õiguse omajal nõuda, et kahjuhüvitise määramisel kindlas summas ei võeta aluseks mitte ainult hüpoteetilise autoritasu/honorari ühekordset summat, vaid ka teisi asjakohaseid aspekte. See võib hõlmata võimalike rikkumiste tuvastamise ja uurimisega seotud kulude hüvitamist ja võimaliku mittevaralise kahju hüvitamist või makstavatelt summadelt intressi maksmist.

¹⁹ Komisjoni talituste töödokument – direktiivi 2004/48/EÜ hindamine, III lisa.

²⁰ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (viies koda), 25. jaanuar 2017, [C-367/15](#), Stowarzyszenie „Oławska Telewizja Kablowa“ w Oławie vs. Stowarzyszenie Filmowców Polskich w Warszawie, EU:C:2017:36.

²¹ [C-367/15](#) OTK, punkt 30. Vt ka [C-99/15](#) Liffers, punkt 18.

²² [C-367/15](#) OTK, punktid 26 ja 32.

²³ Sarnane õigus, kuigi see kehtib ainult erijuhtudel, on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiivi 2014/104/EL (teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral) artikli 17 lõikes 1 (ELT L 349, 5.12.2014, lk 1–19).

2. Selgete ja tulemuslike normide sätestamine kohtukulude hüvitamiseks

Avaliku konsultatsiooni tulemused²⁴ näitavad, et peamised põhjused, miks õiguste omajad ei taotle väidetava intellektuaalomandi õiguste rikkumise korral tsiviilõiguslike õiguskaitsevahendite kohaldamist, on advokaaditasud ja muud kohtukulud ning asjaolu, et kohtukulude ja muude väljaminekute asjakohast hüvitamist ei peeta tõenäoliseks. Direktiivi hindamisel²⁵ märgiti, et kohtukulude hüvitamise reeglid on ELis erinevad ning mõnel juhul ebapiisavad, et katta kõik kohtuasja võitnud poole kantud kulud.

Vastavalt direktiivi artiklile 14 kannab üldjuhul kaotanud pool kohtuasja võitnud poole mõistlikud ja proportsionaalsed kohtukulud ning muud kulud, välja arvatud juhul, kui kulude õiglase jaotamise põhimõte seda ei luba. Artiklis 14 väljendatud kohtukulude hüvitamise põhimõte kehtib kõikidele direktiiviga hõlmatud kohtumenetlustele, st intellektuaalomandi õiguse rikkumisega seotud menetlustele. Vastavalt Euroopa Liidu Kohtu selgitustele hõlmab see näiteks ka menetlusi kahju hüvitamiseks pooltele, kelle suhtes põhjendamatult kasutati teatavaid jõustamismeetmeid vastavalt direktiivi artikli 7 lõikele 4 ja artikli 9 lõikele 7,²⁶ samuti välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnistamise menetlusi, milles taotletakse intellektuaalomandi õiguse järgimist nõudva otsuse tunnustamist ja täitmist²⁷. Kehtetuks tunnistamise menetlusi ei ole hõlmatud²⁸.

Kuigi liikmesriikide kohtuasutused saavad kõnealust üldpõhimõtet kulude hüvitamisel arvesse võtta, peavad nad hüvitamisele kuuluva tegeliku summa arvutamisel järgima üksikasjalikumat siseriiklikku korda. Mõni selline siseriiklik kord ei käsitle konkreetset intellektuaalomandit, vaid põhineb kindla määraga hüvitise maksmise korral (ülempiir) ja/või viitab siseriiklikele normidele, millega reguleeritakse advokaatidele või patendivolinikele makstavaid miinimumtasusid. Seetõttu erineb liikmesriikide kord kohtukulude arvutamisel ja hüvitamisel ning asjaomast küsimust reguleerivates menetlustes märkimisväärselt²⁹.

Kindlamääralise hüvitise maksmise kord

Siinkohal tekkis küsimus, kas siseriiklik kord, mis põhineb kindlamääralise hüvitise maksmise korral, kus on esitatud hüvitatavate kulude maksimaalne summa, on kooskõlas jõustamisdirektiivi artikliga 14.

Euroopa Liidu Kohus selgitas,³⁰ et advokaaditasu kindlamääralist hüvitist ette nägevad õigusnormid saavad põhimõtteliselt olla põhjendatud tingimusel, et nende eesmärk on hüvitatavate tasude mõistlikkuse tagamine. Õigusaktides tuleb arvesse võtta tegureid nagu kohtuasja ese, nõude summa või asjaomase õiguse kaitseks vajalik töö. Sellega võib olla tegemist siis, kui kõnealused õigusnormid püüavad välistada ülemääraste kulude hüvitamist. Nendeks on kohtuasja võitnud poole ja tema advokaadi vahel kokku lepitud tavatult kõrge tasu või advokaadi osutatavad teenused, mida ei loeta kõnealuse intellektuaalomandi õiguse tagamiseks vajalikuks.

²⁴ Konsultatsioon intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise raamistiku hindamise ja ajakohastamise teemal, lk 28–30.

²⁵ Komisjoni talituste töödokument – direktiivi 2004/48/EÜ hindamine, lk 20 ja III lisa.

²⁶ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (esimene koda), 16. juuli 2015, [C-681/13](#), Diageo Brands BV vs. Simiramida-04 EOOD, EU:C:2015:471.

²⁷ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (suurkoda), 18. oktoober 2011, [C-406/09](#), Realchemie Nederland BV vs. Bayer CropScience AG., EU:C:2011:668.

²⁸ [C-180/11](#), Bericap, punktid 77–82.

²⁹ „Intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivi mõju eelhindamise ja järelhindamise tugiuuring“, Technopolis Group konsortsiumis EYi ja Schalast Rechtsanwältega, 2017, lk 69–70.

³⁰ [C-57/15](#), UVP, punkt 25.

Euroopa Liidu Kohus oli arvamusel,³¹ et jõustamisdirektiivi artikli 14 nõudega, et kohtuasja kaotanud pool peab kandma „mõistlikud kulud“, ei saa põhjendada seda sätet rakendavaid siseriiklikke õigusakte, millega kehtestatakse kindlamääralised tariifid, mis jäävad tunduvalt allapoole advokaaditasude tegelikku keskmist taset selles liikmesriigis. Sellised õigusnormid on kokkusobimatud jõustamisdirektiivi artikli 3 lõikega 2, milles sätestatakse, et selle direktiiviga ette nähtud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid peavad olema hoiatavad.

Lisaks sätestatakse jõustamisdirektiivi artikliga 14, et kaotanud poole kantavad kohtukulud peavad olema „proportsionaalsed“. Sellega seoses leidis Euroopa Liidu Kohus, et kuigi proportsionaalsuse nõue ei tähenda, et kaotanud pool peaks tingimata hüvitama kogu teise poole kantud kulu tervikuna, nõuab see siiski, et kohtuasja võitnud poolel oleks õigus hüvitisele vähemalt olulises ja kohases osas mõistlikest kuludest, mida ta tegelikult kandis. Seega, siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette advokaaditasuga seotud kulude absoluutse piiri, peavad ühelt poolt tagama, et see piir kajastaks tegelikke advokaaditeenuste tasumäärasid intellektuaalomandi valdkonnas. Ent kõnealuste õigusnormidega tuleb samuti tagada, et kaotanud pool hüvitab vähemalt olulise ja kohase osa kohtuasja võitnud poole tegelikult kantud kuludest³².

Jõustamisdirektiivi artikliga 14 ei välistata advokaaditasu kindlamääralist hüvitist ette nägevaid õigusnorme, eeldusel et asjaomaste määradega tagatakse, et kaotanud poole kantavad kulud on mõistlikud, arvestades konkreetse kohtuasja eripära. Kuid artikliga 14 välistatakse siseriiklikud õigusnormid, millega nähakse ette kindlamääraline hüvitis, mis on liiga väike, et tagada, et kaotanud pool hüvitab vähemalt olulise ja kohase osa kohtuasja võitnud poole kantud kuludest.

Hüvitatavate kulude liigid

Muud liikmesriikide ja nende siseriiklike õigusaktide vahelised erinevused on seotud kulude liikidega, mis on hõlmatud jõustamisdirektiivi artiklit 14 rakendatavate siseriiklike õigusnormidega. Praktikaks on nii, et kuigi menetluse algatamisega seotud kohtukulud ning muud menetluskulud hüvitatakse alati täielikult, siis välisekspertide kulud, advokaaditasud ning advokaatide lisatasud hüvitatakse mõnel juhul vaid osaliselt³³.

Vastavalt artiklile 14 peavad rikkumise toimepanija tegevuse tagajärjed jääma üldjuhul täielikult tema kanda;³⁴ teisalt on kohtuasja võitnud poolel õigus saada hüvitist vähemalt tegelikult kantud mõistlike kulude olulise ja kohase osa eest³⁵.

Ehk jõustamisdirektiivi artiklis 14 viidatakse küll kohtuasja võitnud poole *kohtukuludele ja muudele kuludele*, kuid direktiivis ei määratleta täpselt nende mõistete sisu. Euroopa Liidu Kohus on sedastanud, et mõiste „kohtukulud“ hõlmab muu hulgas advokaaditasusid³⁶. Samuti on kohus leidnud, et „muude kulude“ kontseptsioon hõlmab põhimõtteliselt ka kulusid tehnilise nõustaja teenuste eest³⁷. Samas märkis kohus, et eespool osutatud mõistet on kohane tõlgendada kitsalt ja et muude kulude hulka artikli 14 tähenduses kuuluvad üksnes kulud, mis on otse ja tihedalt seotud asjassepuutuva kohtumenetlusega³⁸.

³¹ [C-57/15 UVP](#), punktid 26–27.

³² [C-57/15 UVP](#), punktid 29–30.

³³ Konsultatsioon intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise õigusliku raamistiku hindamise ja ajakohastamise teemal, lk 28.

³⁴ [C-406/09, Realchemie](#), punkt 49.

³⁵ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (viies koda), 28. juuli 2016, [C-57/15](#), United Video Properties Inc. vs. Telenet NV (UVP), EU:C:2016:611, punkt 29.

³⁶ [C-57/15 UVP](#), punkt 22.

³⁷ [C-57/15, UVP](#), punkt 34.

³⁸ [C-57/15, UVP](#), punkt 36.

Selles kontekstis leidis Euroopa Liidu Kohus, et sellist otsest ja tihedat seost ei näita kohtuasja kontekstis uurimisele ning tuvastamisele tehtud kulutused, mis seisnevad muu hulgas tehnilise nõustaja teostatavas turu üldises jälgimises ja võimalike intellektuaalomandi õiguse selliste rikkumiste tuvastamises, mis on selles etapis omistatavad tundmatutele rikkujatele. Seevastu leidis kohus, et nõustaja kulud kuuluvad „muude kulude“ hulka ulatuses, milles tehnilise nõustaja teenused vaatamata nende laadile on konkreetse juhtumi puhul määrava tähtsusega õigusliku menetluse tõhusaks algatamiseks sellise õiguse kaitseks. Jõustamisdirektiivi artikli 14 kohaselt on tegemist muude kuludega, mida peab kandma kohtuasja kaotanud pool³⁹.

Samuti on Euroopa Liidu Kohus selgitanud,⁴⁰ et jõustamisdirektiivi artikliga 14 on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette tehnilise nõustaja tasu hüvitamise üksnes kohtuasja kaotanud poole rikkumise korral, kui need kulud on otseselt ja tihedalt seotud kohtuasjaga, mis on suunatud intellektuaalomandi õiguse järgimise tagamisele.

Lõpetuseks on siinkohal oluline märkida, et eespool osutatu ei tähenda tingimata seda, et artikliga 14 hõlmamata kulusid ei saa hüvitada. Pigem tähendab see seda, et kui see on asjakohane, esitatakse asjaomaste kulutuste (sealhulgas kulutused tuvastamisele ning uurimisele⁴¹) hüvitamise nõuded hoopis artikli 13 kohase kahju hüvitamise hagi alusel.

Jõustamisdirektiivi artiklit 14 kohaldatakse kohtukuludele, kuhu kuuluvad ka advokaaditasud, samuti muudele kuludele, mis on otse ja tihedalt seotud asjassepuutuva kohtumenetlusega. Viimane hõlmab tehnilise nõustaja teenustega seotud kulusid, mis on konkreetse juhtumi puhul määrava tähtsusega sellise õiguse kaitseks õigusliku menetluse tõhusaks algatamiseks.

3. Kommertseesmärgil toime pandud rikkumised

Mõningaid jõustamisdirektiivis sätestatud vahendeid tuleb kohaldada ainult kommertseesmärgil toime pandud intellektuaalomandi õiguse rikkumistele (artikli 6 lõige 2 ja artikli 9 lõige 2) või puudutavad need rikkujatest erinevaid isikuid (artikli 8 lõike 1 punktid a–c), kes tabati nende valduses oleva õigusi rikkuva kommertseesmärgil kasutatava kaubaga või kommertseesmärgil pakutavate õigusi rikkuvate teenuste kasutamiselt või õigusi rikkuvate teenuste kommertseesmärgil pakkumiselt⁴².

Intellektuaalomandi õigust käsitleva õigusraamistiku kontekstis nõuab mõiste „kommertseesmärgil“ teatud kaugeleulatuvamate või sekkuvamate meetmete kohaldamist, seda teatud raskusastmega rikkumiste puhul, tagades seeläbi kõige kahjulikumate rikkumiste tõhusa käsitlemise, proportsionaalsuse ja tasakaalustatud lähenemisviisi. Samas ilmneb, et kõnealust kontseptsiooni mõistetakse ja kohaldatakse liikmesriikides erinevalt.

Kommertseesmärgi mõiste ei ole direktiivis määratletud. Samuti ei viidata direktiivis selle tähenduse määratlemiseks selgesõnaliselt liikmesriikide õigusele. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb lähtuvalt liidu õiguse ühetaolise kohaldamise ning võrdsuse põhimõtte nõudest mõistet sellistel juhtudel tõlgendada kogu Euroopa Liidus autonoomselt ja ühetaoliselt⁴³.

³⁹ [C-57/15](#), UVP, punktid 39–40.

⁴⁰ [C-57/15](#), UVP, punkt 40.

⁴¹ Vt jõustamisdirektiivi põhjendus 26.

⁴² Nagu on märgitud jõustamisdirektiivi põhjenduses 14: „Seda tehakse, piiramata liikmesriikide võimalust kohaldada neid sätteid ka muude tegude puhul“.

⁴³ Nt kohtuotsus, Euroopa Kohus (suurkoda), 3. september 2014, [C-201/13](#), Johan Deckmyn ja Vrijheidsfonds VZW vs. Helena Vandersteen jt, EU:C:2014:2132, punkt 14.

Lisaks pakub mõningast selgust jõustamisdirektiivi põhjendus 14, milles sätestatakse, et see puudutab tegusid, „mille eesmärgiks on otsene või kaudne majanduslik või kaubanduslik tulu. Üldjuhul välistatakse teod, mille on toime pannud heausksed lõpptarbijad“.

Veelgi enam, kommertseesmärgi mõistet intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu (TRIPS-lepingu) artikli 61 tähenduses arutati põhjalikult Maaailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) vaidluste lahendamise vaekogu aruandes⁴⁴. Seda uurinud vaekogu on võtnud arvesse mõistete „eesmärk“ ja „kommerts-“ tavatähendust ning leidnud, et kontseptsiooni tuleb mõista lähtuvalt nii kvalitatiivsetest kui ka kvantitatiivsetest elementidest ning et see viitab tüüpilise või tavapärase äritegevuse suurusele või ulatusele, arvestades asjaomast toodet asjaomasel turul⁴⁵. Kuigi TRIPS-lepingus kasutatakse kõnealust mõistet mõnevõrra erinevas kontekstis kui jõustamisdirektiivis⁴⁶ ning ELi õiguskorras ei ole asjaomased aruanded iseenesest ELi teisese õigusakti nagu jõustamisdirektiivi tõlgendamisel siduvad, peab komisjon kõnealust aruannet siiski kasulikuks viitematerjaliks⁴⁷.

Eelöeldu põhjal leiab komisjoni, et kommertseesmärgi mõistet, nagu seda on kasutatud mitmes jõustamisdirektiivi sättes, ei tohiks mõista ainult kvantitatiivselt. Selle asemel tuleb arvestada ka teatud kvalitatiivseid elemente, nagu asjaolu, kas kõnealuse tegevuse eesmärk tavatingimustes on majanduslik või kaubanduslik tulu.

Jõustamisdirektiivi artikli 6 lõikes 2, artikli 8 lõikes 1 ning artikli 9 lõikes 2 sätestatud „kommertseesmärgi“ mõiste tõlgendamisel ja kohaldamisel tuleb arvestada kvalitatiivseid elemente, nagu majanduslik või kaubanduslik tulu, mida võidakse soovida asjaomase rikkumisega saavutada, ning samuti kvantitatiivseid elemente, nagu asjaomase juhtumiga seotud rikkumiste arv ja ulatus.

III. TASAKAALUSTATUD LÄHENEMINE INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSKAITSE TAGAMISELE NING RIKKUMISTE ÄRAHOIDMISELE

1. Üldeesmärk ja põhiõigused

Direktiivi üldeesmärk on intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks vajalike meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite sätestamine. Need peavad olema „õiglased“ ega tohi olla „asjatult keerulised või kulukad ega sisaldada põhjendamatuid ajalisi piiranguid ega põhjendamatuid viivitusi“. Samuti peavad need olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning neid tuleb rakendada viisil, mis võimaldab vältida tõkete loomist kaubandusele ja ette näha kaitsemeetmeid nende kuritarvitamise vastu (artikli 3 lõiked 1 ja 2). Lisaks peavad kõnealused meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid iga kohtuasja korral olema piiritletud viisil, mis võtab arvesse vastava kohtuasja eripära, sealhulgas iga intellektuaalomandi õiguse iseärasused ja rikkumise tahtlik või tahtmatu iseloom⁴⁸. Et tagada intellektuaalomandi õiguste tsiviilõigusliku kaitse tagamise süsteemi tasakaalustatud

⁴⁴ WTO vaekogu 26. jaanuari 2009. aasta aruanne, [WT/DS362/R](#), lk 75–98.

⁴⁵ [WT/DS362/R](#), punktid VII, 601–603 ja VII 635–636.

⁴⁶ Nimelt seoses teatud kriminaalõiguslike meetmetega, samas kui jõustamisdirektiivis kasutatakse mõistet teatud tsiviilõiguslikes tähenduses.

⁴⁷ Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et EL on samuti TRIPS-lepingu pool (vt jõustamisdirektiivi põhjendus 4), mis tähendab seda, et selle sätted on ELi õiguskorra lahutamatu osa (vt näiteks C-180/11, *Bericap*, punkt 67), ning teiseks on ka Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ELi teisestes õigusaktides, nagu jõustamisdirektiiv, kasutatud määratlemata mõistete tõlgendamisel oluline nende tavatähendus (vt näiteks C-201/13, *Deckmyn*, punkt 19).

⁴⁸ Jõustamisdirektiivi põhjendus 17.

kasutamine, peaksid pädevad kohtuasutused seega jõustamisdirektiivis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kaalumisel hindama iga juhtumit eraldi.

Jõustamisdirektiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse eeskätt Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige püütakse direktiiviga tagada nimetatud harta artikli 17 lõikes 2 sätestatud intellektuaalomandi õiguste täielik austamine⁴⁹. Seepärast tuleb direktiivis sätestatud norme tõlgendada ja kohaldada nii, et kaitstud ei ole mitte ainult kõnealune konkreetne põhiõigus, vaid igati tuleks arvestada ja austada ka teisi asjakohaseid põhiõigusi. Viimaste hulka võivad vastavalt olukorrale kuuluda õigus tõhusale kohtulikule kaitsele ning õigus eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele, samuti sõna- ja ettevõtlusvabadus⁵⁰. Kõnealust küsimust käsitletakse mitmes Euroopa Liidu Kohtu otsuses, mis on tehtud pärast direktiivi vastuvõtmist.

Euroopa Liidu Kohus käsitles eelkõige *Promusicae* asjas tehtud otsuses⁵¹ erinevate põhiõiguste vahelise tasakaalu küsimust elektroonilise kaubanduse direktiivi, infoühiskonna direktiivi,⁵² jõustamisdirektiivi ning eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi⁵³ tõlgendamisel põhiõiguste harta valguses. Euroopa Liidu Kohus selgitas, et kõnealuste direktiivide tõlgendamisel peavad asjaomased riigiasutused ja kohtud tagama tasakaalu erinevate põhiõiguste vahel ning vastuolude puudumise muude ELi õiguse üldpõhimõtetega, näiteks proportsionaalsuse põhimõttega. Kõnealuse konkreetse juhtumi puhul järeldas Euroopa Liidu Kohus, et liikmesriigid ei pea kehtestama kohustust edastada autoriõiguse tõhusa kaitse tagamiseks isikuandmeid tsiviilmenetluste raames. Samas järeldas kohus, et liikmesriigid peavad siiski eespool osutatud direktiivide ülevõtmisel jälgima, et nad tugineksid asjaomaste direktiivide sellisele tõlgendusele, mis võimaldab tagada tasakaalu isikuandmete kaitset ja eraelu puutumatust käsitleva põhiõiguse ning omandiõiguse kaitset ja tõhusat õiguskaitset käsitlevate põhiõiguste vahel.

Kõnealust lähenemisviisi kajastati täiendavalt Euroopa Liidu Kohtu hilisemates otsustes,⁵⁴ milles anti rohkem suuniseid selle kohta, kuidas tagada tasakaal erinevate vastuoluliste põhiõiguste vahel, muu hulgas otsuste langetamisel nõuete kohta, mis on seotud teabe saamise õigusega ning kohtulike tõkendite määramisega⁵⁵.

Kuigi kõnealused otsused langetati autoriõiguste rikkumistega seotud vaidlusmenetluste konkreetsetes kontekstis, käsitletakse Euroopa Liidu Kohtu analüüsis üldiselt asjaomaste põhiõiguste vahelist tasakaalu. Seetõttu usub komisjon, et nõue tagada asjaomaste õiguste vahel õiglane tasakaal kehtib proportsionaalsuse üldpõhimõtte valguses mitte ainult autoriõiguste rikkumisega seotud juhtumite, vaid ka juhtumite puhul, mis puudutavad kõiki jõustamisdirektiivi kohaldamisalasse jäävaid intellektuaalomandi õigusi.

⁴⁹ Jõustamisdirektiivi põhjendus 32.

⁵⁰ Vt vastavalt harta artiklid 47, 7, 8, 11 ja 16.

⁵¹ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (suurkoda), 29. jaanuar 2008, [C-275/06](#), *Productores de Música de España (Promusicae) vs. Telefónica de España SAU*, EU:C:2008:54, punkt 68.

⁵² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, 22.06.2001, lk 10–19).

⁵³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37–47) (mis täiendab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31–50)).

⁵⁴ Näiteks määrus, Euroopa Liidu Kohus (kaheksas koda), 19. veebruar 2009; [C-557/07](#), *LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH vs. Tele2 Telecommunication GmbH*, EU:C:2009:107; kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (kolmas koda), 19. aprill 2012, [C-461/10](#), *Bonnier Audio AB jt vs. Perfect Communication Sweden AB*, EU:C:2012:219; kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (neljas koda), 16. juuli 2015, [C-580/13](#), *Coty Germany GmbH vs. Stadtparkasse Magdeburg*, EU:C:2015:485.

⁵⁵ Vt ka täiendav arutelu, mis käsitleb jõustamisdirektiivi artiklit 8 (õigus teabele) (3. jagu) ning artikleid 9 ja 11 (kohtulikud tõkendid) (4. jagu).

Kõigil juhtudel, kus tõlgendatakse ja kohaldatakse jõustamisdirektiivi sätteid ning kus on kaalul erinevad vastuolus olevad ELi õiguskorras kaitstud põhiõigused, tuleb tagada, et nende vahel saavutatakse proportsionaalsuse põhimõtte valguses õiglane tasakaal.

2. Õiglase tasakaalu leidmine kohaldatavate põhiõiguste vahel, kui tegemist on õigusega teabele

Erinevate põhiõiguste vahel õiglase tasakaalu leidmine on eriti oluline jõustamisdirektiivi artiklis 8 sätestatud teabe saamise õiguse kohaldamisel. Artikli 8 alusel peavad liikmesriigid lubama pädevatel kohtuasutustel nõuda, et rikkuja või muud isikud esitaksid täpset teavet õigusi rikkuvate kaupade või teenuste päritolu, levitamiskanalite ning rikkumises osalenud mis tahes kolmandate osapoolte kohta⁵⁶.

Artikli 8 alusel esitatud teabe saamise õiguse nõuetega tegelemisel võib esineda olukordi, kus tuleb saavutada tasakaal mitme põhiõiguse vahel, seda eriti niisuguste põhiõiguste puhul nagu ühelt poolt omandiõiguse kaitse (sh intellektuaalomand) ja tõhus õiguskaitse ning teiselt poolt põhiõigused eraelu puutumatusele ning isikuandmete kaitsele, samuti ettevõtlusvabadus.

Igasugune pädeva kohtuasutuse artikli 8 alusel väljastatud nõue teabe esitamiseks peab puudutama ainult teavet, mis on tegelikult vajalik rikkumise allika ja ulatuse tuvastamiseks. Seda tingib komisjoni arvates artikli 8 lõikes 1 sätestatud õigustatud ja proportsionaalse taotluse nõue ning artiklis 3 sätestatud üldised kohustused (eriti nõuded, mille kohaselt kõik võetud meetmed peavad olema õiglased ega tohi olla asjatult keerulised ega kulukad ning et ette peavad olema nähtud kaitsemeetmed nende kuritarvitamise vastu).

Euroopa Liidu Kohus selgitas,⁵⁷ et ELi õigus, eriti jõustamisdirektiivi artikli 8 lõige 3, mida tuleks tõlgendada koostoimes eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 15 lõikega 1, ei välista liikmesriikide võimalust kohustada esitama teatud kolmandatele eraõiguslikele isikutele internetiliiklusega seotud isikuandmeid, et võimaldada asjaomastel kolmandatel isikutel algatada autoriõiguste rikkumiste suhtes tsiviilkohtumenetluse. Kuid samas leiti ka, et kohtuasjas käsitletavat ELi õigusnormid ei nõua liikmesriikidelt kõnealuse kohustuse kehtestamist.

Euroopa Liidu Kohus märkis samuti, et asjaomased õigusnormid ei välista selliste siseriiklike õigusaktide kohaldamist, mis põhinevad jõustamisdirektiivi artiklil 8 ja mis lubavad internetiteenuse osutajal tsiviilmenetluse käigus abonendi või kasutaja tuvastamiseks anda autoriõiguse omajale või tema esindajale teavet abonendi kohta, kellele internetiteenuse osutaja andis IP-aadressi, mida on väidetavalt kasutatud nimetatud õiguse kahjustamisel. Samas peaks kõnealused siseriiklikud õigusaktid võimaldama liikmesriigi kohtul, kuhu pöörduti, kaaluda asjassepuutuvaid vastuolulisi huve, lähtudes iga juhtumi asjaoludest ning võttes vajalikul määral arvesse proportsionaalsuse põhimõtte nõudeid⁵⁸.

Teises kohtuasjas selgitas Euroopa Liidu Kohus, et jõustamisdirektiivi artikli 8 lõike 3 punkt e välistab siseriiklikud sätted, mille kohaselt võib krediitdiasutus piiramatult ja tingimusteta pangasaladusele tuginedes keelduda andmast direktiivi artikli 8 lõike 1 punkti c alusel nõutavat teavet arvelduskonto omaniku nime ja aadressi kohta⁵⁹. Selline piiramatu ja tingimusteta luba tugineda pangasaladusele võib tõsiselt kahjustada intellektuaalomandi

⁵⁶ Vt ka jõustamisdirektiivi põhjendus 21.

⁵⁷ [C-275/06, Promusicae](#), punktid 58–59. Vt ka punkt 1 eespool.

⁵⁸ [C-461/10, Bonnier](#), punktid 51–61.

⁵⁹ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (neljas koda), 16. juuli 2015, [C-580/13](#), Coty Germany GmbH vs. Stadtparkasse Magdeburg, punkt 43.

põhiõiguse tõhusat teostamist, andes eelise direktiivi 2004/48 artikli 8 lõikes 1 nimetatud isikutele seoses nende õigusega kaitsta oma isikuandmeid⁶⁰.

Jõustamisdirektiivi artikli 8 kohaselt võivad pädevad kohtuasutused nõuda rikkujalt või teistelt isikutelt teavet selliste kaupade või teenuste päritolu ja nende levitamisevõrgustiku kohta, millega rikutakse intellektuaalomandi õigusi. See teave võib sisaldada isikuandmeid, kui asjaomane teabe avaldamine toimub kooskõlas kohaldatavate isikuandmete kaitset käsitlevate õigusaktidega ning olemas on kaitsemeetmed, millega tagatakse asjaomaste põhiõiguste vaheline õiglane tasakaal.

3. Vastaspoole käsutuses olevate täpsustatud tõendite esitamine

Jõustamisdirektiivi artikli 6 lõike 1 järgi võivad pädevad kohtuasutused nõuda vastaspoole käsutuses olevate tõendite esitamist, kui hageja on esitanud oma nõuete toetamiseks piisava mõistlikult kättesaadava tõendusmaterjali ning on täpsustanud tõendid oma väidete põhistamiseks.

Hindamise käigus on selgunud, et mõnes liikmesriigis võib vastaspoole käsutuses olevate tõendite täpsustamine olla hagejale väga koormav ning praktikas piirab see olulisel määral asjaomaste tõendite kättesaamise võimalust. Teatati, et mõnel juhul nõuti hagejatel vajalike dokumentide täpset kirjeldust, asukohta, viitenumbreid või sisu, isegi kui kõnealust teavet on arusaadavalt keeruline, kui mitte võimatu, saada välisel isikul, kes ei ole tingimata taotletud dokumente näinud⁶¹.

Kuigi täpsustamine on teatud määral kahtlemata vajalik, siis seab liigsete üksikasjade nõudmine artikli 6 lõikes 1 sätestatud teabe avaldamise meetmete tõhususe kahtluse alla ning tõstatab küsimusi liikmesriigis sätestatud nõuete proportsionaalsusest. Samuti tekitab see küsimuse kõnealuste nõuete õiglusest ning võib muuta direktiiviga ette nähtud meetmete kasutamise liiga keeruliseks. Sellisel kujul võivad asjaomased üksikasjalikud siseriiklikud nõuded olla vastuolus artikli 6 lõikega 1, kui seda tõlgendada koostoimes direktiivi artiklis 3 sätestatud kohustustega.

Konkurentsikahju käsitlev direktiiv⁶² on selles suhtes palju üksikasjalikum. Direktiivi artikli 5 lõike 2 alusel, mis käsitleb tõendite avaldamist, peavad liikmesriigid tagama, et liikmesriikide kohtud saavad nõuda, et avaldataks üksikud tõendid või tõendite asjakohased kategooriad, mis on määratletud nii täpselt ja kitsalt, kui see on põhjendatud selgituses esitatud mõistlikult kättesaadavate faktide põhjal võimalik.

Komisjon leiab, et jõustamisdirektiivi artikli 6 lõike 1 tõlgendamisel ja kohaldamisel võib olla põhjust lähtuda sarnasest lähenemisviisist. Kuigi hageja peaks täpsustama nõutavat teavet niipalju kui võimalik, tuleks asjaomast kohustust tõlgendada mõistlikkuse piirides, lähtuvalt asjaomase juhtumi iseärasustest. Seega on komisjon arvamusel, et kuigi hageja peaks põhimõtteliselt oma taotluses täpsustama üksikud tõendusmaterjalid, ei välistata artikli 6 lõikes 1 seda, et teatud juhtudel täpsustab hageja vaid tõendusmaterjalide kategooria, seda eeldusel, et täpsustamise ulatus võimaldab vastaspoolel tuvastada tema käsutuses olevad konkreetsed tõendid ning pädeval kohtuasutusel otsustada tõendite avaldamise nõude üle.

⁶⁰ C-580/13, *Coty Germany*, punkt 40.

⁶¹ Konsultatsioon intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise õigusraamistiku hindamise ja ajakohastamise teemal, lk 18. Vt ka SEK(2010) 1589 lõplik, lk 9.

⁶² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiiv 2014/104/EL teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral (ELT L 349, 5.12.2014, lk 1).

Lisaks on keeruline mõista väljendi „vastaspoole käsutuses olevad tõendid“ tähendust. Täpsemalt on kahtlusi tekitanud see, kas mõiste „käsutuses“ viitab ainult tõendite omamisele või saab seda mõista laiemalt, mille alusel saab vastaspoolelt nõuda isegi mõistliku otsingu läbiviimist⁶³.

Kuigi komisjon leiab, et artikli 6 lõige 1 ei anna selget alust, et kohustada poolt tõendite esitamise eesmärgil aktiivselt otsima väljaspool tema kontrolli kolmandate isikute käsutuses olevaid tõendeid, siis märgib ta samas, et mõiste „käsutuses“ osutab sellele, et tõendeid ei pea tingimata olema tegelikult poole käes. Seega võib komisjoni arvates põhjendatud juhtudel artikli 6 lõike 1 alusel kohustada poolt tõendeid oma organisatsioonis (sh tema hallatavates eraldiseisvates juriidilistes isikutes) hoolsalt otsima, eeldusel et hageja on piisavalt põhjendanud ja täpsustanud asjaomaste tõendite taotlust, kohustus ei lähe vastuollu proportsionaalsuse põhimõttega, ei ole tarbetult kulukas ning kuritarvitamise vastu kohaldatakse vajaduse korral kaitsemeetmeid⁶⁴.

Iga tõendite esitamise taotlus peab jõustamisdirektiivi artikli 6 lõike 1 alusel olema piisavalt põhjendatud ja täpsustatud ning asjaomase juhtumi konkreetsete asjaoludega proportsionaalne. Samas ei pea asjaomane nõue välistama seda, et teatud juhtudel võidakse poolelt, kelle suhtes kõnealust meetet kohaldatakse, nõuda konkreetsete tõendite kategooriate esitamist või tõendite hoolsat otsimist oma organisatsioonis.

4. Konfidentsiaalse teabe kaitse tagamine

Jõustamisdirektiivi artikli 6 lõigetes 1 ja 2, artikli 7 lõikes 1 ning artikli 8 lõigetes 1 ja 2 täpsustatud meetmeid saab kasutada, tingimusel et on tagatud konfidentsiaalse teabe kaitse. See piirang on eriti oluline, kui tõendusmaterjalina esitatud dokumendid või võimalik avaldatav teave sisaldab ärisaladusi või muud tundlikku äriteavet poole kohta, kelle suhtes meetmeid kohaldatakse.

Artikli 8 kohaste teabeõiguse nõuete puhul teatati,⁶⁵ et asjaolu, et teatud liiki teabe suhtes võidakse eri liikmesriikides kohaldada erinevaid konfidentsiaalsuse nõudeid, võib tekitada õiguste omajatele lisaprobleeme. Seda seetõttu, et ei ole selge, kas ühes riigis seaduslikult saadud teavet tohib kasutada teises riigis, kus asjaomase teabe konfidentsiaalsusele kohaldatakse rangemaid norme.

Proportsionaalsuse huvides peaksid artikli 6 kohased tõendusmaterjalide esitamise taotlused, artikli 7 kohased säilitamisega seotud kaitsemeetmete taotlused ning artiklis 8 viidatud teabe esitamise taotlused olema asjakohased tõendamaks asjaomases kohtumenetluses esitatud väiteid. Kuid isegi kui osa vastaspoole käsutuses olevast teabest on väidetava rikkumise või selle ulatuse või tagajärgede tõendamisel kriitilise tähtsusega, võib kõnealuse teabe eripära, näiteks selle oluline kaubanduslik väärtus olla selline, et seda ei tohiks taotluse esitajale avaldada. Vastavalt hindamise käigus saadud tagasisidele võib huvide konfliktiga tegelemine olla kohtuasutustele keeruline, eriti kui pooled on konkurendid.

Komisjon märgib sellega seoses, et nimetatud artiklitega ei sätestata, et konfidentsiaalset teavet ei tohi kasutada asjaomases kohtumenetluses. Pigem sätestatakse, et teavet tuleb

⁶³ Komisjoni talituste töödokument – direktiivi 2004/48/EÜ kohaldamise analüüs, 22.12.2010, lk 9; komisjoni dokument „Terviklikud märkused komisjoni aruande kohta, milles käsitletakse direktiivi 2004/48/EÜ kohaldamist“, juuli 2011, lk 19.

⁶⁴ Vt jõustamisdirektiivi artikkel 3.

⁶⁵ Konsultatsioon intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise õigusliku raamistiku hindamise ja ajakohastamise teemal, lk 18–25.

kaitsta. Mõnes liikmesriigis⁶⁶ on võetud meetmeid, mis võimaldavad konfidentsiaalse teabe avaldamist ainult kohtule või kolmandale isikule, kellele kehtivad konfidentsiaalsuse erinormid. Samuti sätestatakse ühtset patendikohut käsitleva lepingu artikli 60 lõikes 3,⁶⁷ et ühtne patendikohus võib teha korralduse ruumide kontrollimiseks, mida teostab kohtu nimetatud isik. Hageja ei osale ise ruumide kontrollimisel, kuid teda võib esindada vastava valdkonna sõltumatu spetsialist, kelle nimi peab olema kohtu korralduses välja toodud.

Komisjoni arvates peaksid pädevad kohtuasutused saama kooskõlas siseriiklike õigusaktide üksikasjalike normidega, omal algatusel või kohtumenetluses osaleva poole taotlusel otsustada asjakohaste meetmete üle, et kaitsta konfidentsiaalset teavet, kui asjaomast teavet võivad mõjutada artiklites 6, 7 või 8 sätestatud meetmed. Kuigi seda ei ole kõnealustes sätetes selgesõnaliselt nõutud, leiab komisjon, et need meetmed võivad hõlmata, kui see on õigustatud, võimalust esitada asjaomast teavet ainult pädevatele kohtuasutustele või sõltumatule ja erapooletule kolmandale isikule, kes on määratud abistama kohtumenetluses või kontrollide teostamisel teabe kirjeldamise või arestimise eesmärgil ning kellele kohaldatakse asjakohaseid konfidentsiaalsuse nõudeid. Niisuguste meetmetega tuleb tagada, et teavet ei avaldata hagejale, kohtumenetluse teisele poolele ega laiemale üldsusele, tagades ühtlasi hagejale või asjaomastele teistele pooltele kaitseõiguse⁶⁸.

Tagada tuleks jõustamisdirektiivi artiklites 6, 7 ja 8 sätestatud kohustus kaitsta konfidentsiaalset teavet, kasutades selleks asjakohaseid vahendeid, mis tagavad vajalikud kaitsemeetmed. Kõnealused asjakohased vahendid võivad olla konfidentsiaalse teabe esitamine ainult pädevatele kohtuasutustele või ruumide kontrollimine kirjeldamise või arestimise eesmärgil, mida teostavad ainult teatud sõltumatud ja erapooletud kolmandad isikud.

5. Tagatiste olulisus

Jõustamisdirektiivis nähakse ette, et tõendusmaterjali säilitamise meetmete (artikli 7 lõige 2) ja ajutiste meetmete (artikli 9 lõige 6) taotleja peab esitama piisava tagatise või võrdväärse garantii, mis tagab kostjale tekitatud kahju hüvitamise. Kõnealused tagatised või garantiid on olulised instrumendid mitte ainult tekitatud kahju *ex post* hüvitamiseks vajaduse korral, vaid ka jõustamisdirektiivis sätestatud meetmete võimaliku kuritarvitamise tõkestamiseks. Sellega seoses rakendatakse artikli 7 lõikes 2 ja artikli 9 lõikes 6 sätestatud konkreetsete kohustustega artikli 3 lõikes 2 sätestatud üldist kohustust, nimelt et direktiivis sätestatud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid tuleb kohaldada viisil, mis tagab kaitse nende kuritarvitamise eest.

Kuid artikli 3 lõikes 2 sätestatakse samuti, et meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning vastavalt artikli 3 lõikele 1 õiglased ega tohi olla asjatult kulukad. Seeläbi rõhutatakse, et kuigi kuritarvitamist tuleb tõkestada, ei tohi selle teostamiseks vajalikud vahendid olla vastuolus eespool osutatud nõuetega. See tähendab, et näiteks ajutiste meetmete puhul esitatavad tagatised ei tohi olla seatud sellisele tasemele, et praktikas hagejad ei taotle enam asjaomaste ajutiste meetmete kohaldamist. See on eriti oluline väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul, sest tsiviilmenetlusega seotud kulud koos võimalusega, et kohtuasi kaotatakse ning tasuda tuleb

⁶⁶ Nt Madalmaad.

⁶⁷ ELT C 175, 20.6.2013, lk 1.

⁶⁸ Vrd kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 14. veebruar 2008, [C-450/06](#), Varec SA vs. Belgia riik, EU:C:2008:91, vaidlusmenetluses käsitletavate avalik-õiguslike hangete vastuoluliste õiguste vahelise tasakaalu kohta.

mõlema poole kohtukulud, on peamine takistav asjaolu intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisel tsiviilkohtumenetlustes⁶⁹.

Taotleja kohustus ajutiste ja ennetavate meetmete kasutamise eeltingimusena esitada piisav tagatis või võrdväärne garantii kooskõlas jõustamisdirektiivi artiklitega 7 ja 9 võib olla sobiv vahend kõnealuste meetmete kuritarvitamise tõkestamiseks. Asjaomase juhtumi puhul piisava tagatise või võrdväärse garantii määramisel tuleb muu hulgas arvesse võtta hageja majanduslikku suutlikkust ning taotletavate meetmete tõhususe võimalikku mõju, eriti VKEdele.

6. Kaitsekirja kasutamise võimalused ja eelised

Jõustamisdirektiivi artikli 7 lõike 1 kohaselt on vastavatel juhtudel võimalus võtta tõendusmaterjali säilitamiseks tarvitusele meetmeid vastaspoolt ära kuulamata (st ühepoolset), eriti sellistel juhtudel, kui mis tahes viivitus võib põhjustada õiguste omajale korvamatut kahju või on olemas tõendusmaterjali hävitamise põhjendatud oht. Sarnaselt võidakse jõustamisdirektiivi artikli 9 lõike 4 kohaselt võtta (ühepoolset) ajutisi ja ennetavaid meetmeid, eriti kui mis tahes viivitus võib õiguste omajale põhjustada korvamatut kahju. Sellistel juhtudel võetakse seoses asja kiireloomulisusega ja/või seetõttu, et puudub vajadus kostjat eelnevalt teavitada, otsus meetmete kasutamise kohta vastu ühepoolset ilma eelneva teatamiseta ja ärakuulamiseta. Seega ei anta kostjale võimalust esitada enda kaitseks vastuväiteid, isegi kui kostja võib kannatada kasutatava meetme võimaliku tõsise mõju tõttu.

Artiklites 7 ja 9 sätestatakse mitu kaitsemeetet. Eriti tähtis on, et niisuguseid ühepoolseid kohtulikke tõkendeid võib kohaldada ainult eritingimustel, kostjat tuleb viivitamata teavitada pärast meetmete täideviimist ning neile kohaldatakse ühepoolset kohtulikku kontrolli, kus kostjale antakse võimalus olla ära kuulatud. Kuid samas on selge, et niisugused ühepoolsed meetmed mõjutavad oluliselt kostja põhiõigust olla ära kuulatud ning end kohtus kaitsta, mis on osa põhiõigusest õiglasele kaitsele⁷⁰. Seetõttu tuleks ärakuulamisõiguse piiranguid kohaldada põhimõtteliselt ainult kõnealuste artiklite alusel, tagades vajalikud kaitsemeetmed, ning sellises ulatuses, kui need on vajalikud taotleja intellektuaalomandi õiguste kaitse ja tõhusa õiguskaitse tagamiseks, mis on samuti põhiõiguste harta alusel tagatud põhiõigused.

Kõnealuste vastuoluliste huvide ja põhiõiguste vahel õiglase tasakaalu saavutamiseks on mõnes liikmesriigis (Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Madalmaad ja Hispaania) ning ühtse patendikohtu kodukorra⁷¹ reeglis nr 207 ette nähtud võimalus esitada kaitsekokkuvõtte ehk nn kaitsekiri. Kaitsekirja abil saab kostja, kes kardab, et teda võidakse anda kohtusse intellektuaalomandi õiguse rikkumise tõttu (näiteks on ta saanud õiguste omajalt hoiatava kirja), teavitada eelnevalt (st isegi enne seda, kui avaldus on esitatud) pädevaid kohtuasutusi sellest, miks võimalik rikkumise nõue on kostja arvates alusetu. Kaitsekirja peamine eesmärk on anda kohtuasutustele võimalikult palju asjakohast teavet ilma kostjaid ära kuulamata, kui eeltõkendi taotlus on esitatud, ning enne kõnealuse taotluse kohta otsuse langetamist.

Kuigi seda ei ole jõustamisdirektiivis selgesõnaliselt sätestatud, on kaitsekiri hea vahend erinevate vastuolus olevate huvide ja põhiõiguste vahelise õiglase ja proportsionaalse tasakaalu saavutamiseks seoses jõustamisdirektiivi artikli 7 lõikes 1 ja artikli 9 lõikes 4 sätestatud võimalike ühepoolsete meetmete kohaldamisega.

⁶⁹ „Intellektuaalomandiõiguste alane VKE 2016. aasta tulemustabel“, EUIPO, intellektuaalomandiga seotud õigusrikkumiste Euroopa vaatluskeskus, 2016.

⁷⁰ Põhiõiguste harta artikkel 47. Vt ka TRIPS-lepingu artikkel 42.

⁷¹ Patendikohtu kodukorra eelsätete kogum (18. redaktsioon) on kättesaadav veebisaidil <https://www.unified-patent-court.org/documents>.

IV. TULEMUSLIKU INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSKAITSE TAGAMINE, SEALHULGAS DIGITAALSES KONTEKSTIS

Käesolevas jaos keskendutakse kohtulikele tõkenditele ja vahendajatele. Avalike konsultatsioonide käigus väljendatud seisukohtadest järeldub, et õiguste omajad peavad kohtulikke eeltõkendeid oluliseks vahendiks oma õiguste kaitsmisel. Pealegi nagu märgitud direktiivis, milles käsitletakse autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamist infoühiskonnas („infoühiskonna direktiiv“),⁷² võivad kolmandad isikud eelkõige digitaalkeskkonnas õiguste rikkumiseks üha enam kasutada vahendajate teenuseid. Paljudel juhtudel on vahendajatel parimad võimalused selline õigusi rikkuv tegevus lõpetada.

1. Kohtulikud tõkendid ja vastutus

Jõustamisdirektiivis on sätestatud kahte liiki kohtulikud tõkendid. Esiteks peavad liikmesriigid artikli 9 lõike 1 punkti a alusel tagama, et õiguste omajad saavad esitada rikkuja või vahendaja vastu ennetava kohtuliku tõkendi. Kõnealuste kohtulike tõkendite eesmärk on vältida peatset intellektuaalomandi õiguste rikkumist või takistada rikkumise kordumist. Teiseks kohustatakse artiklis 11 liikmesriike kohtuasja sisulisel menetlemisel tagama, et pädevad kohtuasutused võivad teha edasist rikkumist keelava ettekirjutuse rikkuja suhtes või vahendaja suhtes eesmärgiga mitte ainult rikkumised lõpetada, vaid ka vältida rikkumiste kordumist⁷³.

Siinkohal on oluline rõhutada, et ELi õiguses eristatakse vastutuse mõistet ning võimalust teha vahendajate suhtes ettekirjutusi, nagu on sätestatud jõustamisdirektiivi artikli 9 lõike 1 punktis a ning artiklis 11⁷⁴. Euroopa Liidu Kohus on kinnitanud, et kohustus, mida kohaldatakse liikmesriikidele jõustamisdirektiivi artikliga 11, kehtib „sõltumata [vahendaja] võimalikust vastutusest seoses vaidlusaluste faktiliste asjaoludega“⁷⁵.

Vahendaja suhtes ettekirjutuse tegemise võimalus vastavalt jõustamisdirektiivi artikli 9 lõike 1 punktile a ja artiklile 11 ei sõltu vahendaja vastutusest seoses asjaomase (väidetava) rikkumisega. Seetõttu ei saa pädevad kohtuasutused ettekirjutuse tegemise tingimusena nõuda, et hagejad tõendaksid, et vahendaja on (väidetava) rikkumise eest vastutav, seda isegi kaudselt.

2. Vahendaja mõiste selgitus

Jõustamisdirektiivi artikli 9 lõike 1 punktis a ning artiklis 11 viidatakse võimalusele teha ettekirjutusi „*vahendaja suhtes, kelle teenuseid kasutab kolmas osapool intellektuaalomandi õiguste rikkumisel*“. Direktiivis ei täpsustata, milliseid ettevõtjaid loetakse direktiivi mõistes vahendajateks.

Euroopa Liidu Kohus on selgitanud, et ettevõtja saab kõnealuste sätete tähenduses kvalifitseeruda vahendajaks, kui ta pakub teenust, mida on võimalik ühel või mitmel teisel

⁷² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10–19), põhjendus 59.

⁷³ C-324/09, L'Oréal vs. eBay, punkt 131. C-70/10, Scarlet Extended, punkt 31; C-360/10, SABAM, punkt 29.

⁷⁴ Asjaomane vastutus – ka sõltumata vahendaja vastutusest – on sätestatud samuti infoühiskonna direktiivi artikli 8 lõikes 3.

⁷⁵ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (suurkoda), 12. juuli 2011, C-324/09, L'Oréal SA jt vs. eBay International AG jt, EU:C:2011:474, punkt 127. Vt nt ka C-494/15, Tommy Hilfiger, EU:C:2016:528, punkt 22. Elektroonilise kaubanduse direktiivi artiklites 12–14 sätestatakse eriti seoses teatud veebiteenuste vahendajatega, et asjaomastes sätetes esitatud vastutuse erandid ei mõjuta võimalust, et kohus või haldusasutus nõuab teenuse osutajalt rikkumise lõpetamist või vältimist.

isikul kasutada ühe või mitme intellektuaalomandiõiguse rikkumiseks või intellektuaalomandi õigusi rikkuvale sisule või kaupadele ligipääsemiseks⁷⁶. Vahendajaks kvalifitseerumiseks ei pea ettevõtjal olema asjaomaste teiste isikutega erilist (näiteks lepingulist) suhet⁷⁷.

Seetõttu ei piirdu direktiivi artikli 9 lõike 1 punkti a ning artikli 11 kohaldamine konkreetse vahendajate rühmaga, vaid laieneb eri sektoritele ning hõlmab nii internetiväliseid kui ka internetipõhiseid teenuseid⁷⁸.

Euroopa Liidu Kohus on konkreetselt sedastanud, et käsil olevate kohtumenetluste vaidlusaluste asjaolude puhul tuleb internetiteenuse osutajaid,⁷⁹ sotsiaalvõrgustike platvorme,⁸⁰ e-turge⁸¹ ja turuhallide rentnikke⁸² käsitada vahendajatena.

Arvestades Euroopa Liidu Kohtu tänase seisuga kättesaadavat kohtupraktikat, leiab komisjon, et ei ole alust arvata, et tegu on ammendava loeteluga, ning on seetõttu arvamisel, et mitmed muud ettevõtjad võivad samuti kuuluda direktiivis kasutatava vahendaja mõiste alla, kui nad osutavad teenust, mida teised isikud võivad kasutada intellektuaalomandi õiguste rikkumiseks, mille üle aga otsustatakse juhtumipõhiselt. Komisjoni arvates võivad olenevalt juhtumist kõnealuste ettevõtjate hulka kuuluda näiteks teatud infoühiskonna teenuste osutajad, posti- ja pakiteenuste osutajad, transpordi- ja logistikaettevõtted ning jaemüüjad.

Lisaks tuleb komisjon meelde, et artikli 9 lõike 1 punkti a ning artiklit 11 tuleks tõlgendada ja kohaldada vastavalt artikli 3 üldistele nõuetele ning kohaldatavatele ELi õiguskorras kaitstud põhiõigustele. Vastavalt sellele võidakse jõustamisdirektiivi kohases õiguskaitse tagamise protsessis ühelt poolt nõuda, et niisugused ettevõtjad, kes ise ei osalenud õiguste rikkumises, peavad tagama, et õiguste omajad saavad tõhusalt oma õigusi kaitsta. Teiselt poolt ei pruugi niisugune osalemine olla mõnel juhul õigustatud, kui osutatud teenused on (väidetava) rikkumisega kaudselt seotud või ebaolulised, mistõttu ei saa asjaomase ettevõtja puhul põhjendatult eeldada, et ta saab olulisel määral panustada tõhusasse õiguskaitse tagamisse, st tema osalemine oleks ebaoproportsionaalne ja tarbetult koormav⁸³.

Ettevõtjaid, kes osutavad teenust, mida võivad teised isikud kasutada intellektuaalomandi õiguste rikkumiseks, võidakse olenevalt käsiloleva juhtumi asjaoludest lugeda jõustamisdirektiivi artikli 9 lõike 1 punkti a ning artikli 11 alusel vahendajateks, seda ka asjaomase kahe poole vahelise konkreetse suhte, nt lepingulise seose puudumisel.

3. Tasakaalustatud korra tagamine kohtulike tõkendite ja vahendajate puhul

Õiguste ja huvide tasakaalustamisel, mida tavaliselt nõutakse jõustamisdirektiivi kohtulikke tõkendeid ja vahendajaid käsitleva korra tõlgendamisel ja kohaldamisel, on lisaks eespool kirjeldatule eriti olulised kaks küsimust, milleks on tehtud ettekirjutuste ulatus ja filtreerimine.

Kohtulike tõkendite ulatus

⁷⁶ Vt [C-314/12, UPC Telekabel](#); kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 24. november 2011.

⁷⁷ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (teine koda), 7. juuli 2016, [C-494/15, Tommy Hilfiger Licensing LLC jt vs. DELTA CENTER a.s.](#), punkt 23. Seoses infoühiskonna direktiivi artikli 8 lõikega 3 vt ka [C-314/12 UPC Telekabel](#), punktid 34–35.

⁷⁸ Internetiväliseid ja internetipõhiseid teenuste osutajate kohta vt [C-494/15, Tommy Hilfiger](#), punkt 29.

⁷⁹ [C-557/07, LSG-Gesellschaft](#), punkt 46; [C-314/12 UPC Telekabel](#), punktid 43–46; kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 24. november 2011, [C-70/10, Scarlet Extended SA vs. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL \(SABAM\)](#), EU:C:2011:771, punkt 30.

⁸⁰ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (kolmas koda), 16. veebruar 2012, [C-360/10, Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA \(SABAM\) vs. Netlog NV](#), EU:C:2012:85, punkt 28.

⁸¹ [C-324/09, L'Oréal vs. eBay](#), punkt 131.

⁸² [C-494/15 Tommy Hilfiger](#), punkt 28.

⁸³ Vrd infoühiskonna direktiivi põhjendus 59.

Kui esialgu on hageja see, kes peab oma taotluses täpsustama ettekirjutuse ulatuse, mida ta peab asjakohaseks, et vältida peatset intellektuaalomandi õiguste rikkumist või peatada toimuv rikkumine, siis pädev kohtuasutus on see, kes langetab taotluse üle otsuse. Seetõttu on pädev kohtuasutus ka see, kes määrab, milliseid meetmeid peab kostja võtma (kui on vajalik). Asjaomane pädev kohtuasutus peaks taotluse hindamisel aluseks võtma vastava kohtuasja eripära (vt jõustamisdirektiivi põhjendus 17) ning igasugune tehtud ettekirjutus peab olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ning muude artiklis 3 sätestatud üldiste nõuetega ning samuti kohaldatavate põhiõigustega.

Sellest järeldub, et pädev kohtuasutus ei tohiks teha ettekirjutusi, mille puhul tuleb võtta meetmeid, mis lähevad kaugemale sellest, mis on käsiloleva juhtumi faktide ja asjaolude valguses asjakohane ja vajalik, et vältida peatset rikkumist või takistada rikkumise kordumist. Seetõttu peab esitatud kohtulik tõkend olema tõhus, kuid eesmärgi saavutamiseks minimaalse ulatusega. Ei ole vajalik, et ettekirjutusega nõutavate meetmetega kaasneb intellektuaalomandi õiguste rikkumiste täielik lõppemine. Teatud tingimustel võib piisata sellest, et meetmed muudavad rikkumised keeruliselt teostatavaks või panevad rikkumistest loobuma⁸⁴. Samal ajal ei pea ettekirjutuse adressaat tooma talumatuid ohvreid⁸⁵.

Autoriõiguse rikkumisega seotud kohtuvaidluse puhul märkis Euroopa Liidu Kohus,⁸⁶ et meetmed, mida võtab vahendajana tegutsev internetiühenduse pakkuja, kellele on tehtud ettekirjutus, peavad olema rangelt eesmärgipärased. Täpsemalt, need meetmed peavad teenima eesmärgi teha lõpp autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse rikkumisele, ilma et riivataks nende internetikasutajate õigusi, kes kasutavad selle pakkuja teenuseid teabele seaduslikult juurdepääsemiseks. Euroopa Liidu Kohus leidis kõnealuse kohtuasja asjaoludele tuginedes, et vastasel juhul oleks teenusepakkuja sekkumine kõnealuste kasutajate teabevabadusse taotletava eesmärgi seisukohast põhjendamatu. Nagu juba eespool vahendajate kohta märgitud,⁸⁷ on Euroopa Liidu Kohus selgitanud, et ettekirjutuse eesmärk ei ole üksnes rikkumine lõpetada, vaid ka takistada rikkumise kordumist.

Seega võib intellektuaalomandi õiguse rikkumise korral, mis seisneb teatud sisu avaldamises internetis, olla vahendajale suunatud ettekirjutuse puhul asjakohane nõuda vastava sisu mahavõtmist või sisule juurdepääsu blokeerimist. Üldiselt võib minna nõue blokeerida juurdepääs kogu veebisaidile liiga kaugele, kuigi võib olla olukordi, kus pädev kohtuasutus peab seda vajalikuks ja proportsionaalseks (nt ulatuslike või süstemaatiliste rikkumiste korral). Komisjoni arvates tuleb iga sellise otsuse tegemisel alati lähtuda käsiloleva juhtumi üksikasjadest.

Samuti selgitas Euroopa Liidu Kohus,⁸⁸ et pädev kohtuasutus ei pruugi selgesõnaliselt kirjeldada meetmeid, mida teenuseosutaja peab soovitud tulemuse saavutamiseks võtma. Kuid Euroopa Liidu Kohus selgitas samuti, et sellistel juhtudel tuleb kinni pidada mitmest tingimusest, eelkõige sellest, et meetmed ei tohi minna kaugemale sellest, mis on mõistlik, tuleb järgida õiguskindluse põhimõtet, arvestada asjaomaste poolte põhiõigustega, sh internetikasutajate põhiõigusega teabevabadusele, meetmed peavad olema rangelt eesmärgipärased ning pädevatel kohtuasutustel peab olema võimalus kontrollida kõnealuste tingimuste täitmist, eriti selle kaudu, et asjaomastel internetikasutajatel on võimalus pöörduda oma õiguste maksmapanemiseks kohtusse, kui on teada võetud meetmed.

⁸⁴ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (neljas koda), 27. märts 2014, [C-314/12](#), UPC Telekabel Wien GmbH vs. Constantin Film Verleih GmbH ja Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH, EU:C:2014:192, punkt 63.

⁸⁵ [C-314/12](#), UPC Telekabel, punkt 53.

⁸⁶ [C-314/12](#), UPC Telekabel, punkt 56.

⁸⁷ Vt ka arutluskäik IV jao punkti 1 (kohtulikud tõkendid ja vastutus) all.

⁸⁸ [C-314/12](#), UPC Telekabel, punktid 52–57.

Kuigi eespool osutatud kohtupraktika on komisjoni arvates seotud autoriõiguse rikkumistega, saab nendes esitatud põhimõtteid analoogselt kohaldada ka autoriõigustest ja seotud õigustest erinevatele intellektuaalomandi õiguste rikkumistele.

Jõustamisdirektiivi artikli 9 lõike 1 punkti a ning artikli 11 alusel tehtud ettekirjutused peaksid olema tõhusad, kuid ei tohiks minna kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik ja proportsionaalne, arvestades käsiloleva juhtumi asjaolusid. Võib piisata sellest, et ettekirjutused muudavad rikkumiste toimepanemise keeruliseks või panevad rikkumistest loobuma, ilma et tingimata kaasneks intellektuaalomandi õiguste rikkumiste täielik lõppemine. Kuid arvestades Euroopa Liidu Kohtu praktikat, ei pea ettekirjutuse adressaat tooma „talumatuid ohvreid“⁸⁹. Kohaldatavad meetmed peavad olema piisavalt täpsed ja tõhusad, ilma et seeläbi nõutaks, et meetmega tuleb tagada, et õiguse rikkumisele tehakse lõpp⁹⁰. Sellega seoses tuleb tagada, et järgitakse kõigi asjasepuutuvate poolte (sealhulgas nende kolmandate isikute, keda ettekirjutuse täitmiseks võetavad meetmed võivad mõjutada, näiteks internetikasutajad) põhiõigusi.

Filtreerimissüsteemid

Eristada tuleb ettekirjutust, millega nõutakse ühe või mitme konkreetse õigusi rikkuva sisu eemaldamist veebisaidilt, ja ettekirjutust, mille tulemusena võidakse kohustada vahendajat jälgima aktiivselt kogu sisu, mis tehakse kättesaadavaks teatud kohas, tagamaks, et ühegi konkreetsete elemendiga ei rikuta intellektuaalomandi õigusi.

Vastavalt elektroonilise kaubanduse direktiivi artikli 15 lõikele 1 on liikmesriikidel keelatud kehtestada asjaomase direktiivi artiklites 12–14 käsitletud veebiteenuste vahendajatele üldist kohustust jälgida teavet⁹¹. Kõnealune kohustus oleks samuti vastuolus üldiste nõuetega, mis puudutavad õiglust ja proportsionaalsust ning seda, et meetmed ei oleks liiga kulukad, nagu on sätestatud jõustamisdirektiivi artiklis 3⁹².

Kohtuasjades *Scarlet Extended*⁹³ ja *SABAM*⁹⁴ kirjeldas Euroopa Liidu Kohus üksikasjalikult ettekirjutuse ulatuse piire, mis tulenevad kõnealustest sätetest ning asjaomastele pooltele kehtivatest põhiõigustest. Kohtuasjas *Scarlet Extended* oli vaidlusaluseks küsimuseks internetiteenuse pakkuja pandud kohustus rakendada filtreerimissüsteemi,

- mis filtreerib kogu tema teenuse raames ja eelkõige võrdõigusvõrgu tarkvara abil toimuva elektroonilise side;
- mida kohaldatakse vahet tegemata kõigile tema klientidele;
- mis on ennetav;
- mida rakendatakse ainult tema kulul ja
- mis ei ole ajaliselt piiratud,

mis on selleks, et blokeerida autoriõigust rikkuvate failide edastamine, võimeline tuvastama selle teenusepakkuja võrgus selliste failide vahetuse, mis sisaldavad muusika-, kinematograafilisi või audiovisuaalteoseid, mille intellektuaalomandi õigusi ettekirjutuse nõude esitaja väidab omavat. Suuresti sarnast süsteemi, mida pidi rakendama veebimajutusteenuse osutaja seoses serveritesse talletatud teabega, käsitleti kohtuasjas *SABAM*.

⁸⁹ [C-314/12](#), *UPC Telekabel*, punkt 53.

⁹⁰ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (kolmas koda), 15. september 2016, [C-484/14](#), Tobias Mc Fadden vs. Sony Music Entertainment Germany GmbH, EU:C:2016:689, punktid 93–95; [C-314/12](#) *UPC Telekabel*, punkt 56 ja punktid 58–62.

⁹¹ Jõustamisdirektiivi artikli 2 lõike 3 punktis a täpsustatakse, et asjaomane direktiiv ei tohi mõjutada elektroonilise kaubanduse direktiivi, eriti selle artikleid 12–15.

⁹² [C-324/09](#), *L'Oréal vs. eBay*, punkt 139; [C-70/10](#), *Scarlet Extended*, punkt 36; [C-360/10](#), *SABAM*, punkt 34.

⁹³ [C-70/10](#), *Scarlet Extended*.

⁹⁴ [C-360/10](#), *SABAM*.

Mõlemal juhul leidis Euroopa Liidu Kohus, et kohustada asjaomaseid teenuseosutajaid rakendama üldiseid filtreerimissüsteeme ei oleks kooskõlas elektroonilise kaubanduse direktiivi artikliga 15 ega jõustamisdirektiivi artikliga 3, tõlgendatuna koostoimes ning lähtuvalt kohaldatavatest põhiõigustest.

Samal ajal tuletatakse elektroonilise kaubanduse direktiivi põhjenduses 47 meelde, et artikkel 15 puudutab üksnes üldise iseloomuga jälgimiskohustusi ning ei hõlma automaatselt jälgimiskohustusi erijuhtudel. Eelkõige ei mõjuta see siseriiklike asutuste poolt vastavalt siseriiklikele õigusaktidele antavaid korraldusi. Põhjenduses 48 lisatakse, et nimetatud direktiiv ei mõjuta liikmesriikide võimalust kohustada asjaomaseid teenuseosutajaid teatavat tüüpi ebaseaduslike tegevuste avastamiseks ja vältimiseks olema ettevaatlik.

Seepärast saaks juhul, kui see on asjakohane ning eespool nimetatud sätete piires, kehtestada teatavaid hoolsuskohustusi näiteks teatud veebimajutusteenuste osutajatele, et tõkestada õiguste omajate ja koostöös nendega tuvastatud intellektuaalomandi õigust rikkuva sisu üleslaadimist⁹⁵.

Kui pädevad kohtuasutused nõuavad vahendajatelt edasiste rikkumiste vältimiseks teatud meetmete võtmist kooskõlas jõustamisdirektiivi artikli 9 lõike 1 punktiga a või artikliga 11, võivad nad teatud juhtudel, kui see on asjakohane, teha ettekirjutusi, mis sisaldavad konkreetseid jälgimismeetmeid. Sellegipoolest tuleb keeldu kehtestada üldine kohustus jälgida teavet, mis tuleneb elektroonilise kaubanduse direktiivi artikli 15 lõikest 1 ning jõustamisdirektiivi artiklist 3, tõlgendada koostoimes ning lähtuvalt kohaldatavatest põhiõigustest nii, et välistatakse vahendajatele selliste ettekirjutuste tegemine, mis panevad neile kohustuse rakendada ja käitada liiga laiaulatuslikku, täpsustamata ja kulukat filtreerimissüsteemi, mille tüüpi ja tingimusi käsitleti kohtuasjades *Scarlet Extended* ja *SABAM*.

4. Tulevikku suunatud, kogu kataloogi hõlmavad ja dünaamilised ettekirjutused

Pädeva kohtuasutuse tehtava ettekirjutuse ulatuses on liikmesriikide õigusaktides erinevusi, eriti selles osas, kuidas sellega saab lahendada intellektuaalomandi õiguse peatse või korduva rikkumise. Kogu kataloogi või repertuaari hõlmavad⁹⁶ ettekirjutused ei ole kasutusel kõigis liikmesriikides, vaid üksnes mõnes jurisdiktsioonis, näiteks Iirimaal ja Ühendkuningriigis.

Lisaks võivad ettekirjutused mõnel juhul kaotada osa oma tõhususest seoses muudatustega objektis, millega seoses ettekirjutust taotleti. See võib juhtuda näiteks veebisaiti blokeerivate ettekirjutuste puhul, kui pädev kohtuasutus teeb ettekirjutuse teatud konkreetsete domeeninimede suhtes, samas kui peegelsaidid võivad ilmuda teiste domeeninimede all ning seetõttu ettekirjutus neid ei mõjuta.

Sellistel juhtudel saab kasutada dünaamilisi ettekirjutusi. Need on ettekirjutused, mida saab teha näiteks juhul, kui põhimõtteliselt sama veebisait muutub vahetult pärast ettekirjutuse tegemist kättesaadavaks erineva IP-aadressi või URLi kaudu, ning mis on koostatud viisil, mis võimaldab hõlmata ka uut IP-aadressi või URLi, ilma et uue ettekirjutuse tegemiseks oleks vaja uut kohtumenetlust. Selliste ettekirjutuste tegemise võimalus on muu hulgas olemas ka Ühendkuningriigis ja Iirimaal. Selle eesmärgi saavutamiseks võib kasutada ka

⁹⁵ Vt direktiivi eelnõu (autoriõiguste kohta digitaalsel ühtsel turul) (COM(2016) 593, 14.9.2016) artiklis 13 kavandatud kohustus teatavatele veebimajutusteenuse pakkujatele takistada koostöös õiguste omajatega lubamatu kaitstud sisu üleslaadimist.

⁹⁶ St ettekirjutused, milles nõutakse näiteks vahendajatelt kõigi õiguste omaja valduses olevate või litsentsisaaja kataloogis või repertuaaris olevate õiguste edasisest rikkumisest hoidumist teatavate selliste õiguste tuvastatud rikkumiste alusel.

avaliku sektori asutuse või politsei sekkumist, nagu seda tehti Belgias ühe konkreetse juhtumi suhtes⁹⁷.

Nagu eespool märgitud, on sõnastuse põhjal selge, et jõustamisdirektiivi artikli 9 lõike 1 punktis a sätestatud ennetavaid kohtulikke tõkendeid saab esitada selleks, et vältida mis tahes peatset intellektuaalomandi õiguste rikkumist, ning Euroopa Liidu Kohus on selgitanud,⁹⁸ et seoses vahendajatega saab artiklis 11 osutatud tõkendeid esitada ka edasiste rikkumiste vältimiseks. Muud konkreetsed viited selliste ettekirjutuste vastavuse kohta jõustamisdirektiivile või nende vajaduse kohta direktiivi raames praegu puuduvad. Komisjoni arvates tuleks seda hinnata juhtumipõhiselt, arvestades, et vahendajale tehtud ettekirjutuse asjaomased tingimused ja viisid tuleks määratlada liikmesriikide siseriiklikes õigusaktides⁹⁹. Igal juhul tuleb asjakohaselt arvesse võtta kõnealuse kahe artikli eesmärgi, jõustamisdirektiivi artikli 3 üldisi nõudeid ning kohaldatavaid põhiõigusi.

Komisjon võtab arvesse asjaolu, et mõned liikmesriigid on sätestanud võimaluse esitada tulevikku suunatud, kogu kataloogile kehtivaid ja dünaamilisi ettekirjutusi. Kuigi kõnealust küsimust ei ole jõustamisdirektiivis selgesõnaliselt käsitletud, leiab komisjon, et kui vajalikud kaitsemeetmed on olemas, võivad asjaomased ettekirjutused aidata hoida tõhusalt ära intellektuaalomandi õiguse edasise rikkumise.

5. Digitaalsed tõendusmaterjalid

Veebis toime pandud rikkumiste kohta tõendusmaterjali kogumine, esitamine ja säilitamine võib mõnel juhul olla väga keeruline. Direktiivis ei viidata selgesõnaliselt digitaalsete tõendusmaterjalide kasutamisele ja esitamisele intellektuaalomandi õiguskaitsega seotud kohtumenetlustes.

Hindamise käigus juhiti tähelepanu sellele, et digitaalsel kujul tõendusmaterjale võib olla keeruline säilitada ning konkreetsel hetkel veebilehe sisust tehtud pilte (nn ekraanitõmmis) ei luba teatud juhtudel mõne liikmesriigi pädevad kohtuasutused tõendusmaterjalina kasutada. Kuid ekraanitõmmiste kasutamine on kõige tavalisem viis, mille abil tõendada teatud tegevuse toimumist veebikeskkonnas. Praktikas võib ekraanitõmmis näiteks viidata intellektuaalomandi õigusi rikkuva kauba veebikeskkonnas levitamise laadile, sest veebilehe sisu võib näidata seda, milline on müüdav kaup, kes seda müüb, millisel territooriumil seda müüakse ning millisele sihtrühmale on see suunatud. Seetõttu aitavad ekraanitõmmised õiguste omajatel oma õigusi tõhusalt kaitsta ka veebikeskkonnas. Samamoodi võivad ka kostjad soovida kasutada ekraanitõmmiste, et esitada väidetava intellektuaalomandi õigusi rikkuva käitumise kohta vastuväiteid.

Mõnes liikmesriigis¹⁰⁰ pädevad kohtuasutused lubavad ekraanitõmmiste kasutamist tõendusmaterjalina, seda tingimusel, et need on teinud notar või kohtutäitur ning et väidetavalt õigusi rikkuvad kaubad või teenused on piltidel piisavalt nähtavad ja täpsed. Sellesisulised selgesõnaliselt normid puuduvad ja seepärast leiab komisjon, et jõustamisdirektiivi kohaselt ei ole selline tegevus tingimata nõutav. Kuid komisjoni arvates on niisugune lähenemisviis üldjoontes asjaomase direktiiviga kooskõlas. Seda võib lugeda parimaks tavaks, sest nii saab tegeleda eespool osutatud poolte vajadustega, tagades ühtlasi

⁹⁷ Anvers, 14. veebruar 2013, kohtuasjad 2012/FR/303, 2012/PGA/3549, 2012/KC21/262, ja Cass., 22. oktoober 2013, P.13.0550.N. Kohtunik nõudis oma otsuses, et Belgia politsei („internetikuritegevuse üksus“) koostaks nimekirja domeeninimedest, mis on seotud veebisaidiga „thepiratbay.org“.

⁹⁸ [C-324/09](#), L'Oréal vs. eBay, punkt 131.

⁹⁹ Vt jõustamisdirektiivi põhjendus 23. Vt ka [C-324/09](#), L'Oréal vs. eBay, punkt 135; [C-70/10](#), *Scarlet Extended*, punkt 31; [C-360/10](#), *SABAM*, punkt 29.

¹⁰⁰ Nt Belgia, Prantsusmaa, Poola.

piisava kindluse tõendusmaterjali täpsuse ja usaldusväärsuse osas, mille põhjal pädev kohtuasutus langetab kohtuasjas otsuse.

Komisjoni arvates võib lugeda heaks tavaks võimalust, mis on ette nähtud teatavate liikmesriikide õigusaktides ja mis lubab kasutada ekraanitõmmiseid tõendusmaterjalina jõustamisdirektiivi alusel algatatud kohtumenetlustes, tingimusel et tõmmistel on piisavalt nähtavalt ja täpselt esitatud väidetavalt õigusi rikkuvad kaubad või teenused ning tagatud on teatavad menetluslikud tagatised. Olenevalt liikmesriikide õigussüsteemidest võib asjaomaste tagatiste alla kuuluda näiteks nõue, et kõnealused tõendusmaterjalid on kogunud notar või kohtutäitur.

V. ÜHTSE TURU MÕÕTME TAGAMINE INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSKAITSE TAGAMISEL

1. Selgitus direktiiviga hõlmatud õiguste kohta

Jõustamisdirektiiv käsitleb intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks vajalikke meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid¹⁰¹ (artikkel 1). Direktiivi kohaldatakse igasugusele intellektuaalomandi õiguste rikkumisele, nagu on sätestatud Euroopa Liidu õigusaktides ja/või vastava liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides, kuigi direktiiv ei mõjuta meetmeid, mida kohaldatakse või võidakse kohaldada ELi või siseriiklikes õigusaktides kuni selleni, et need meetmed soosivad enam õiguste omajaid (artikli 2 lõige 1)¹⁰². Jõustamisdirektiiv ei mõjuta õiguskaitse tagamise spetsiifiliste sätete kohaldamist ega liidu õigusnormides kirjeldatud erandeid, mis puudutavad autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi (artikli 2 lõige 2). See ei mõjuta isikuandmete kaitset käsitlevat ELi õigust ega elektroonilise kaubanduse direktiivi üldiselt, eriti asjaomase direktiivi artikleid 12–15 (jõustamisdirektiivi artikli 2 lõige 3).

Direktiiviga hõlmatud intellektuaalomandi õigused

Kuigi direktiivis ei esitata nende konkreetsete õiguste loetelu, mida loetakse direktiivi tähenduses intellektuaalomandi õigusteks, selgitatakse põhjenduses 13, et direktiivi kohaldamisala tuleb defineerida võimalikult laialt, et see kataks kõik intellektuaalomandi õigused, mis hõlmavad ELi õiguse selle valdkonna sätteid ja/või vastavate liikmesriikide siseriiklikke seadusi.

2005. aastal tegi komisjon direktiivi artikli 2 kohta õiguslikult mittesiduva avalduse,¹⁰³ et aidata selgitada selle kohaldamisala. Komisjon märkis avalduses, et nimetatud direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad vähemalt järgmised intellektuaalomandi õigused:

- autoriõigus ja autoriõigusega kaasnevad õigused,
- andmebaaside loojate *sui generis* õigused,
- pooljuhttoodete topoloogia loojate õigused,
- kaubamärgiga seotud õigused,
- tööstusdisainilahendustega seotud õigused,
- patendiga seotud õigused, sealhulgas täiendava kaitse tunnistustest tulenevad õigused,
- geograafilised tähised,
- kasulike mudelitega seotud õigused,
- sordikaitsega seotud õigused,

¹⁰¹ Vastavalt jõustamisdirektiivi artiklile 1 sisaldab mõiste „intellektuaalomandi õigused“ tööstusomandit.

¹⁰² Vrd [C-367/15, OTK](#), punkt 23: „direktiiv 2004/48 kehtestab intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise miinimumstandardi ega takista liikmesriikidel näha ette ulatuslikumat kaitset pakkuvaid meetmeid“.

¹⁰³ Komisjoni avaldus, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/48/EÜ (intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta) artiklit 2 (2005/295/EÜ) (ELT L 94, 13.4.2005, lk 37–37).

- kaubanimed, kui need on asjaomase riigi siseriiklike õigusaktide raames kaitstud intellektuaalomandi õigustega.

Komisjoni arvates peavad direktiivis sätestatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid olema 2005. aasta avalduses loetletud õigustega seotud rikkumismenetlustes igal juhul kättesaadavad.

Seos ärisaladuste direktiiviga

Kuid mõned küsitavused jäävad siiski alles, eriti seoses siseriiklike õigusaktidega kaitstud muude õigustega, nagu domeeninimed, ärisaladused ning muud teod, mis on sagedasti hõlmatud kõlvatut konkurentsi käsitleva siseriikliku õigusega (nt piraatkoopiad). Kuigi vastavalt jõustamisdirektiivi põhjendusele 13 võivad liikmesriigid laiendada kõnealuse direktiivi sätteid siseriiklikel põhjustel, lisades punkte ebaausa konkurentsi, sealhulgas piraatkoopiate või sarnase tegevuse kohta, ei ole nad seda kohustatud tegema. Seni tehtud hindamiste põhjal¹⁰⁴ tundub, et ükski liikmesriik ei ole otsustanud laiendada direktiivi sätteid seda liiki tegevusele.

Ärisaladuste direktiivi¹⁰⁵ vastuvõtmine 2016. aastal tõi kõlvatut konkurentsi käsitleva siseriikliku õigusega hõlmatud tegude osas veidi selgust. Ärisaladuste direktiiv ei tohiks mõjutada ühegi teise valdkonna asjaomase õiguse, sealhulgas intellektuaalomandi õiguse ja lepinguõiguse kohaldamist ning seda tuleks vaadelda kui ülimuslikku (*lex specialis*), kui selle kohaldamisala kattub jõustamisdirektiiviga¹⁰⁶. Seega, niipea kui ärisaladuste direktiivi on üle võetud,¹⁰⁷ võib igaüks, kes kannatab tegude tõttu, mida võib tõlgendada asjaomases direktiivis määratletud ärisaladuste ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamisena, tugineda kõigepealt ärisaladuste direktiivis sätestatud meetmetele, menetlustele ning õiguskaitsevahenditele. Sellegipoolest kohaldatakse kõigi riiklikul tasandil reguleeritud kõlvatu konkurentsina käsitatavate tegude suhtes, mis ei jää ärisaladuste direktiivi kohaldamisalasse, üldnorme; jõustamisdirektiivi sätteid on kohaldatavad ainult juhul, kui asjaomane liikmesriik otsustab kooskõlas jõustamisdirektiivi põhjendusega 13 laiendada selle kohaldamisala riiklikul tasandil.

Ärisaladuste direktiiv on ärisaladuste puhul jõustamisdirektiivi suhtes *lex specialis*.

Kõigile siseriikliku õiguse kohaselt reguleeritud kõlvatu konkurentsina käsitatavatele tegudele, mis ei puuduta intellektuaalomandi õiguste rikkumist jõustamisdirektiivi tähenduses ega jää ärisaladuste direktiivi kohaldamisalasse, kohaldatakse jõustamisdirektiivi sätteid ainult juhul, kui liikmesriik otsustab neid sätteid siseriiklikel põhjustel laiendada asjaomastele tegudele.

2. Menetlused, mis ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse

Direktiivi artikli 2 lõikes 1 viidatakse eelkõige intellektuaalomandi õiguste rikkumisele. Selles kontekstis on kahtluse alla seatud võimalus kohaldada sätteid, millega rakendatakse direktiivi menetlustes, mille eesmärk on õiguste kehtetuks tunnistamine.

¹⁰⁴ Eelkõige komisjoni aruanne „Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ (intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta) kohaldamine“ (KOM(2010)0779 lõplik); „Intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivi mõju eelhindamise ja järelhindamise tugiuuring“, Technopolis Group konsortsiumis EYi ja Schalast Rechtsanwältega, 2017.

¹⁰⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset (ELT L 157, 15.6.2016, lk 1).

¹⁰⁶ Ärisaladuste direktiivi põhjendus 39.

¹⁰⁷ Liikmesriigid peavad kõnealuse direktiivi üle võtma 9. juuniks 2018.

Euroopa Liidu Kohus on selgitanud,¹⁰⁸ et direktiiv küll kehtib menetlustele, mille eesmärk on tagada intellektuaalomandi õiguste kaitse, kuid seda ei kohaldata tühistamismenetlustele, kus isik, kes – olemata teatava intellektuaalomandi õiguse omaja – vaidlustab vastavate õiguste omajale antud kaitse.

Euroopa Liidu Kohus¹⁰⁹ on leidnud ka, et direktiivi ei kohaldata menetlustele, milles õiglase hüvitise maksmiseks kohustatud isikud paluvad kohtul teha otsuse õiglase hüvitise kogumise ja selle autoriõiguste omajatele jaotamise eest vastutava organisatsiooni kahjuks, kes vaidleb sellele nõudele vastu.

Jõustamisdirektiivis sätestatud meetmetele, menetlustele ja õiguskaitsevahenditele ei saa tugineda intellektuaalomandi õiguste tühistamismenetlustes ega menetlustes, mis käsitlevad otsust õiglase hüvitise maksmise kohta autoriõiguse omajatele organisatsiooni kahjuks, kes vastutab kõnealuse hüvitise kogumise ja jaotamise eest.

3. Õigus taotleda meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist

Direktiivi artiklis 4 on märgitud, et teatud tingimustel peavad liikmesriigid tunnistama isikutena, kellel on õigus nõuda direktiivis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist: i) intellektuaalomandi õiguste omajaid, ii) kõiki teisi isikuid, kes on volitatud nimetatud õigusi kasutama, eriti litsentsisaajaid, iii) intellektuaalomandi kollektiivõiguste halduskogusid ja iv) kutselisi intellektuaalomandi kaitse organisatsioone.

Litsentsisaajad

Direktiivi artikli 4 punktis b on märgitud, et isikutel, kellel on õigus kasutada intellektuaalomandi õigusi, eriti litsentsisaajatel, on kooskõlas kohaldatava õigusega ning nendes lubatud piirini õigus taotleda direktiivis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist. Kuid tõstatatud on küsimus, kas litsentsisaajal on õigus taotleda kõnealuste meetmete kohaldamist ka siis, kui vaatamata litsentsi omandamisele õiguste omajalt ei registreerinud litsentsisaaja seda litsentsi vastavas registris, kui see oli vajalik.

Euroopa Liidu Kohus selgitas,¹¹⁰ et litsentside puhul, mis on väljastatud ühenduse registreeritud disainilahendusele või Euroopa Liidu kaubamärgile, saab litsentsisaaja asjakohaste määruste alusel litsentsitud ühenduse registreeritud disainilahenduse või Euroopa Liidu kaubamärgi rikkumisega seoses esitada nõudeid ka siis, kui litsents on ühenduse disainilahenduste registrisse või ELi kaubamärgiregistrisse kandmata, ning et kõnealusel litsentsisaajal peaks eelkõige olema võimalus taotleda ettekirjutusi.

Kuigi kõnealustest kohtuotsustest võib välja lugeda, et sama kehtib ka jõustamisdirektiivi artikli 4 punkti b kohta, sõltub see asjaomase liikmesriigi õiguse sätetest, millele kõnealustes sätetes selgesõnaliselt viidatakse, et määrata direktiivi alusel asjaomaste isikute kaebeõigus.

Kaubamärke ja disainilahendusi käsitlevate ELi määrustega seotud kohtupraktikas on Euroopa Liidu Kohus märkinud, et litsentsisaajatel on õigus taotleda ettekirjutust isegi ilma

¹⁰⁸ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (kolmas koda), 15. november 2012, [C-180/11](#), Bericap Záródástechnikai Bt. vs. Plastinnova 2000 Kft, EU:C:2012:717, punktid 79–81.

¹⁰⁹ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (neljas koda), 10. aprill 2014, [C-435/12](#), ACI Adam BV jt vs. Stichting de Thuiskopie ja Stichting Onderhandelingen Thuiskopie vergoeding, EU:C:2014:254, punkt 63.

¹¹⁰ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (seitsmes koda), 4. veebruar 2016, [C-163/15](#), Youssef Hassan vs. Breiding Vertriebsgesellschaft mbH, EU:C:2016:71, punkt 26; kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (seitsmes koda), 22. juuni 2016, C-419/15, Thomas Philipps GmbH & Co. KG vs. Grüne Welle Vertriebs GmbH, EU:C:2016:468, punkt 25.

eelneva registreerimiseta. Teiste intellektuaalomandi õiguste puhul sõltuvad need küsimused jõustamisdirektiivi artikli 4 punkti b kohaselt siseriiklikust õigusest.

Kollektiivõiguste halduskogud ja kutselised intellektuaalomandi kaitse organisatsioonid

Artikli 4 punktides c ja d sätestatakse, et intellektuaalomandi kollektiivõiguste halduskogudel ning kutselistel intellektuaalomandi kaitse organisatsioonidel, kes on intellektuaalomandi õiguste omajate üldtunnustatud esindajad, on õigus taotleda direktiivis sätestatud tsiviilõiguslike kaitsemeetmete kohaldamist „kooskõlas kohaldatava seaduse sätetega ning nendes lubatud piirini”¹¹¹. Selles kontekstis on kollektiivõiguste halduskogude suutlikkus menetluste algatamiseks liikmesriigiti väga erinev.

Kuigi kõnealuste sätete sõnastus annab mõista, et liikmesriikidel on sellega seoses kaalutlusõigus, näevad mitu liikmesriiki ette võimaluse anda asjaomastele asutustele õiguse pöörduda oma liikmete nimel kohtusse, kui nende eesmärk on kaitsta oma liikmete õigusi ning kui kohtuasi puudutab liikmete huve¹¹². Komisjon märgib, et selline lähenemine parandab üldjoontes intellektuaalomandi tõhusat õiguskaitse tagamist, eriti seetõttu, et need asutused võivad mõnel juhul olla õiguste omajatega võrreldes paremas seisus ning paremini varustatud (nt mis puudutab juurdepääsu teabele, ekspertteadmisi, inimressursse, finantsseisundit jne), et vajaduse korral pöörduda reaalselt ja tõhusalt intellektuaalomandi õiguste rikkumiste korral kohtusse, eelkõige juhul, kui õiguste omajad on VKEd¹¹³.

Mitu liikmesriiki on otsustanud kasutada jõustamisdirektiivi artikli 4 punktides c ja d sätestatud võimalust ja anda kollektiivõiguste halduskogudele ning kutselistele intellektuaalomandi kaitse organisatsioonidele, kes on intellektuaalomandi õiguste omajate üldtunnustatud esindajad, õiguse esindada õiguste omajaid jõustamisdirektiivis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamise taotlemisel. See parandab üldiselt intellektuaalomandi tõhusat õiguskaitse tagamist ja seepärast saab seda lugeda parimaks tavaks.

4. Autorsuse ja omandilise kuuluvuse presumptsioon

Direktiivi artiklis 5 sätestatakse ümberlükatav autorsuse või omandilise kuuluvuse presumptsioon isikutele (autor või autoriõigustega seotud õiguste omaja), kelle nimi esineb teosel või kaitstavatel objektidel tavapärasel viisil. Selle sätte eesmärk on aidata kõnealustel isikutel kasutada õiguskaitsevõimalusi, arvestades et autorsust või omandiõigust võib olla keeruline tõendada, eriti kui asi puudutab mitut teost.

Komisjoni arvates on liikmesriikidel teatud vabadus artikli 5 kohaldamisel, eriti seoses üksikasjalike normidega selle kohta, millal ja kuidas tuleb presumptsiooni ümberlükkamiseks vajalikke tõendeid esitada, arvestades et kõnealune säte ei sisalda sellekohaseid selgesõnalisi norme. Kuid komisjon märgib ka seda, et kõnealused üksikasjalikud normid ning kohaldamisviisid ei tohi olla sellised, mis seaksid artikli 5 tõhususe kahtluse alla.

Jõustamisdirektiivi artiklis 5 sätestatud ümberlükatavat autorsuse või omandilise kuuluvuse presumptsiooni tuleks tõlgendada ja kohaldada viisil, mis kaitseb selle eesmärki aidata autoritel ja autoriõigusega kaasnevate õiguste omajatel tagada oma asjakohaste intellektuaalomandi õiguste kaitse.

¹¹¹ Sama fraasi on kasutatud ka jõustamisdirektiivi artikli 4 punktis b.

¹¹² Sellised sätted on kasutusel Prantsusmaal, Belgias, Portugalis ja Madalmaades.

¹¹³ Vastavalt sidusrühmadelt saadud üldisele tagasisidele. Vt ka „Intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivi mõju eelhindamise ja järelhindamise tugiuuring“, Technopolis Group konsortsiumis EYi ja Schalast Rechtsanwältega, 2017, lk 88–89.

5. Teatud konkreetsete meetmete kättesaadavus

Tõendid

Direktiivi artiklites 6 ja 7 sätestatakse liikmesriikide kohustused, millega tagatakse tõhusad meetmed tõendusmaterjali esitamiseks ja säilitamiseks. Kõnealuste sätete eesmärk on tagada, et teave, mis on vajalik otsuse langetamiseks selle üle, kas intellektuaalomandi õiguste rikkumine leidis aset, ning kui vastus on jaatav, siis mis on selle tagajärjed, isegi kui see teave ei ole hageja käsutuses, tehakse hagejale ja pädevatele kohtuasutustele kättesaadavaks. Kuid nende menetluste puhul tuleb arvestada kostja õigusi ning tagada vajalikud tagatised, kaasa arvatud konfidentsiaalse teabe kaitse ning isikuandmete ja eraelu puutumatuse kaitse¹¹⁴.

Artikli 7 lõikega 1 võimaldatakse pädevatel kohtuasutustel põhjendatud taotlusel nõuda kiireid ja tõhusaid ajutisi meetmeid väidetava rikkumise olulise tõendusmaterjali säilitamiseks. Tõendusmaterjali säilitamise õigus on selgesõnaliselt kohaldatav enne kohtuasja sisulise menetlemise alustamist, järgida tuleb konfidentsiaalse teabe kaitset ning tingimust, et siseriiklikes õigusaktides on sätestatud valikulised kaitsemeetmed ja garantiid (nagu on viidatud artikli 7 lõikes 2) võimalike kuritarvitamiste vältimiseks. Eelkõige tähendab see, et hageja võib esitada nõuetekohase taotluse ka eelotsusemenetluse kaudu, sealhulgas teatud juhtudel kasutada ühepoolset menetlust¹¹⁵.

Mõnes liikmesriigis on jätkuvalt keeruline taotleda kõnealuseid ajutisi kaitsemeetmeid enne kohtuasja sisulise menetlemise alustamist¹¹⁶. Samas on direktiivi artikli 7 lõikes 1 selgelt sõnastatud, et taotlusi kõnealuste meetmete võtmiseks ei tohiks tagasi lükata vaid selle alusel, et kohtuasja sisuline menetlemine ei ole veel alanud.

Õigus teabele

Avalikus konsultatsioonis väljendatud seisukohtades toodi esile ebakindlus seoses sellega, kas jõustamisdirektiivi artikli 8 kohast õigust teabele saab kasutada enne intellektuaalomandi õigusi käsitleva kohtuasja kohta sisulise otsuse tegemist¹¹⁷. Artikli 8 lõikes 1 on märgitud, et kohtumääruse teabe esitamiseks võib teha „intellektuaalomandi õiguste rikkumise menetlemisel“. Kuid selles ei sätestata, nagu nt artikli 7 lõikes 1, et niisuguse määruse saab teha „ka enne kohtuasja sisulise menetlemise alustamist“, ega märgita selgesõnaliselt, et seda saab teha enne kohtuasja kohta sisulise otsuse tegemist. Seetõttu on mitmes liikmesriigis keeruline saada määrust teabe esitamiseks enne kohtuasja sisulise menetlemise kohta lõpliku otsuse tegemist.

Hiljuti selgitas Euroopa Liidu Kohus,¹¹⁸ et artikli 8 lõikes 1 kasutatud määratlus ei tähenda, et õigust teabele tuleb tingimata kasutada intellektuaalomandi õiguste rikkumist käsitleva kohtumenetlusega samas menetluses. Eelkõige leidis kohus, et õigusele teabele võib tugineda ka olukorras, kus hageja taotleb pärast sellise hagi kohta tehtud kohtuotsuse jõustumist, mis päädis intellektuaalomandi õiguste rikkumise tuvastamisega, eraldiseisvas menetluses teavet asjaomaseid intellektuaalomandi õigusi rikkuvate kaupade või teenuste päritolu ja levitamisevõrgustike kohta, et esitada selle alusel kahju hüvitamise hagi.

Kuigi liikmesriigid kasutavad eri lähenemisviise, võib välja tuua mõned parimad tavad. Näiteks sätestatakse Saksamaa kaubamärgiseaduses,¹¹⁹ et intellektuaalomandi õiguste

¹¹⁴ Jõustamisdirektiivi põhjendus 20.

¹¹⁵ Vt jagu „Kaitsekirja kasutamise võimalused ja eelised“, lk 15.

¹¹⁶ Komisjoni talituste töödokument – direktiivi 2004/48/EÜ hindamine, lk 13.

¹¹⁷ Konsultatsioon intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise õigusliku raamistiku hindamise ja ajakohastamise teemal, lk 22.

¹¹⁸ Kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus (üheskas koda), 18. jaanuar 2017, [C-427/15](#), NEW WAVE CZ, a.s. vs. ALLTOYS, EU:C:2017:18, punkt 27.

¹¹⁹ Saksamaa kaubamärgiseaduse § 19 lõiked 2 ja 7.

ilmselge rikkumise korral saab teabe esitamist nõuda kooskõlas Saksamaa tsiviilmenetlusseadustiku asjaomaste sätetega kohtuliku eeltõkendi kaudu.

Jõustamisdirektiivi artiklis 8 sisalduv täpsustus, mille kohaselt saab määruse teabe esitamiseks teha „intellektuaalomandi õiguste rikkumise menetlemisel“, tähendab seda, et teabe esitamist ei pea tingimata nõudma samas kohtumenetluses. Seda saab nõuda ka eraldi järjestikustes menetlustes, mille eesmärk on esitada võimalik kahju hüvitamise hagi. Olenevalt siseriiklike õigusaktide kohaldatavatest sätetest võidakse seda nõuda ka varasemas etapis, kasutades selleks kohtulikku eeltõkendit.

Parandusmeetmed

Direktiivi artiklis 10 sätestatakse, et pädevad kohtuasutused võivad nõuda intellektuaalomandi õigusi rikkuvate kaupade tagasivõtmist turustuskanalitest ning asjakohastel juhtudel ka nimetatud kaupade esialgsel loomisel või valmistamisel kasutatud materjalide ja seadmete tagasivõtmist. Lisaks võidakse nõuda kaupade lõplikku eemaldamist turustuskanalitest või kaupade hävitamist. Kõnealuseid meetmeid rakendatakse rikkuja kulul.

Direktiivi artikkel 10 põhineb TRIPS-lepingu artiklil 46. Jõustamisdirektiivi artikli 10 lõikes 3, nagu ka TRIPS-lepingu artikli 46 kolmas lause, sätestatakse, et parandusmeetmete taotluste kaalumisel tuleb silmas pidada rikkumise raskusastme ja määratud õigusliku kaitsevahendi proportsionaalsust, samuti kolmandate isikute huve. Lisaks on artikli 46 järgmise lause järgi võltsitud kaubamärkidega kaupade puhul ebaseaduslikult lisatud kaubamärgi kõrvaldamine ainult erandjuhul küllaldane selleks, et lubada kõnesolevaid kaupu kaubandusse. Euroopa Liidu Kohtu üldisest kohtupraktikast¹²⁰ tuleneb, et direktiivi artiklit 10 tuleb tõlgendada ja kohaldada, võttes võimalust mööda arvesse TRIPS-lepingu asjaomast sätet.

Samuti tasub märkida, et erinevalt kahjutasu käsitlevatest sätetest (artikkel 13) ei nõuta artiklis 10, et asjaomaseid meetmeid tuleks rakendada rikkuja puhul, kes teadlikult rikkus või pidi põhjendatult olema rikkumisest teadlik.

Direktiivi artiklit 10 tõlgendamisel ja kohaldamisel tuleks võimalust mööda arvesse võtta TRIPS-lepingu artiklit 46. Selle viimati nimetatud sätte järgi ei ole võltsitud kaubamärkidega kaupade puhul ebaseaduslikult lisatud kaubamärgi kõrvaldamine küllaldane selleks, et lubada kõnesolevaid kaupu kaubandusse.

6. Piiriülene mõõde

Jõustamisdirektiivi eesmärk ei ole kehtestada õiguslase koostöö, kohtualluvuse, tsiviil- ja kaubandusasjades tehtud otsuste tunnustamise ja jõustamise ühtlustatud norme ega tegeleda kohaldatava õigusega. Selleks on olemas muud ELi õigusaktid, milles neid küsimusi käsitletakse üldiselt ning mis on põhimõtteliselt samamoodi kohaldatavad ka intellektuaalomandi ning intellektuaalomandi õigustega seotud vaidluste suhtes¹²¹.

¹²⁰ Vrd nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. juuni 1998, [C-53/96](#), Hermès International vs. FHT Marketing Choice BV, EU:C:1998:292, punkt 28; C-275/06, *Promusicae*, punkt 60.

¹²¹ Jõustamisdirektiivi põhjendus 11.

Mis puudutab kõnealuseid muid ELi õigusakte, siis tsiviil- ja kaubandusasjades määratakse liikmesriikide kohtute pädevus kindlaks Brüsseli I määruse¹²² alusel. Kõnealuse määrusega reguleeritakse asjaomaste kohtute otsuste tunnustamist ja täitmist kogu ELis. Lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse normid, mille üle sageli vaieldakse intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega seotud menetlustes, on sätestatud Rooma II määru¹²³.

Pädevad kohtud, eelkõige kohtulike tõkendite korral

Paljudel intellektuaalomandi õigustega seotud vaidlustel on riigiülene mõõde. Seega võivad intellektuaalomandi õiguste rikkumistega seotud kohtuvaidlused, seda eriti veebikeskkonnas toime pandud rikkumiste puhul, toimuda üheaegselt mitmes liikmesriigis. See võib osutada õiguste omajatele keerukaks, eriti pädeva liikmesriigi kohtu ning võimalike taotletavate ettekirjutuste ulatuse määramisel.

Märkida tuleks, et Brüsseli I määru¹²⁴ on palju selgitusi kohtute pädevuse kohta võtta ajutisi meetmeid piiriülestes kohtuasjades. Määruse põhjendus 25 sisaldab eelkõige viidet jõustamisdirektiivile, selgitades, et ajutiste meetmete, sealhulgas kaitsemeetmete mõiste muu hulgas määruse artikli 35¹²⁴ tähenduses peaks sisaldama näiteks kaitsemeetmeid, mille eesmärk on hankida teavet või säilitada tõendeid, millele on osutatud jõustamisdirektiivi artiklites 6 ja 7.

Brüsseli I määruse kohaselt kaebavad õiguste omajad üldjuhul väidetavad intellektuaalomandi õiguste rikkujad selle liikmesriigi kohtusse, kus on väidetavate rikkujate alaline elukoht (domitsiil) (artikkel 4). Kuid lepinguvälise kahju puhul võidakse rikkujad kaevata selle liikmesriigi kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda (artikli 7 lõige 2).

Lisaks sätestatakse Brüsseli I määruse alusel võimalus kaevata väidetav rikkuja, juhul kui kostjaid on mitu, selle liikmesriigi kohtusse, kus on neist ühe alaline elukoht (domitsiil), tingimusel et nõuded on sedavõrd tihedalt seotud, et eri menetlustest tulenevate vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks oleks soovitatav neid menetleda ning otsuseid teha üheskoos (artikli 8 lõige 1). Euroopa Liidu Kohus on selgitanud,¹²⁵ et autoriõiguste rikkumisega seotud juhtumites ei ole kõnealuse sätte kohaldamine välistatud vaid seetõttu, et mitme kostja vastu autoriõiguste sisu poolest identsete rikkumiste tõttu esitatud hagid põhinevad liikmesriigiti erinevatel, kuid sisu poolest peamistes joontes identsetel siseriiklikel õiguslikel alustel.

Kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine

Vastavalt Brüsseli I määrusele (artikkel 39) on liikmesriigi kohtus tehtud otsus, mis on selles liikmesriigis täidetav, otseselt täitmisele pööratav ka teistes liikmesriikides, ilma et oleks nõutav otsuse täidetavaks tunnustamine (st välisriigi kohtuotsuste tunnustamise nõude kaotamine).

Euroopa Liidu Kohus on märkinud, et Brüsseli I määruse artikli 1 mõistet „tsiviil- ja kaubandusasjad“ tuleb tõlgendada nii, et seda määrust kohaldatakse sellise siseriikliku kohtu

¹²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (uuesti sõnastatud) (ELT L 351, 20.12.2012, lk 1).

¹²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (ELT L 199, 31.7.2007, lk 40–49).

¹²⁴ Brüsseli I määruse artiklis 35 on öeldud järgmist: „Liikmesriigi kohtutelt võib taotleda selle liikmesriigi õigusega ettenähtud ajutiste meetmete, sealhulgas kaitsemeetmete kehtestamist isegi juhul, kui kõnealuse liikmesriigi kohtu on asja sisuliseks arutamiseks pädevad.“

¹²⁵ Kohtumäärus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 7. märts 2013, kohtuasi [C-145/10 REC](#), Eva-Maria Painer vs. Standard VerlagsGmbH jt, ECLI:EU:C:2013:138, punktid 72–84.

otsuse tunnustamisele ja täitmisele, milles määratakse trahv, et tagada tsiviil- ja kaubandusajades tehtud kohtuotsuse järgimine¹²⁶.

Küsimustes, mis tekivad intellektuaalomandi õigustega seotud vaidlustes kohtute pädevuse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning kohaldatava õiguse üle, otsustatakse kooskõlas kõnealuseid küsimusi reguleerivate ELi õigusaktidega, eelkõige Brüsseli I ja Rooma II määrusega.

Brüsseli I määrus sisaldab eelkõige teatud selgitusi kohtute pädevuse kohta ajutiste meetmete kohaldamisel jõustamisdirektiivi artiklite 6 ja 7 alusel piiriülestes juhtumites, samuti konkreetseid norme isiku kohtusse kaebamiseks, kui kostjaid on mitu.

VI. JÄRGMISED SAMMUD

Komisjon teeb jätkuvalt tihedat koostööd kõigi ELi liikmesriikidega, pädevate kohtuasutustega ning muude isikutega, kes osalevad intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisel nendes asutustes toimetatavates menetlustes, et tagada, et ELi õigusraamistik, eriti jõustamisdirektiiv, säilitaks oma asjakohasuse, ning et arendada edasi käesolevas dokumendis esitatud suuniseid.

Nagu on öeldud teatises „*Nüüdisaja ühiskonna probleemidele kohane ja tasakaalustatud intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise süsteem*“, teeb komisjon lisaks eespool sätestatud suunistele ja parimatele tavadele järgmist:

- teeb liikmesriikide ekspertide ja kohtunikega koostööd täiendavate konkreetsemate suuniste vallas, et anda konkreetsetes jõustamisdirektiiviga seotud küsimustes üksikasjalikumaid ja praktilisemaid juhendeid, mis lähtuvad parimatest tavadest;
- esitab nimetatud suunised ja parimad tavad internetis, muu hulgas portaalis Your Europe.

¹²⁶ [C-406/09 Realchemie](#).

Lisa – asjaomaste Euroopa Liidu Kohtu lahendite loetelu

1. Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. juuni 1998, [C-53/96](#), Hermès International vs. FHT Marketing Choice BV, EU:C:1998:292, [61996CJ0053](#)
2. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (suurkoda), 29. jaanuar 2008, [C-275/06](#), Productores de Música de España (Promusicae) vs. Telefónica de España SAU, EU:C:2008:54, [62006CA0275 / 62006CJ0275](#)
3. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 14. veebruar 2008, [C-450/06](#), Varec SA vs. Belgia riik, EU:C:2008:91, [62006CA0450](#)
4. Kohtumäärus, Euroopa Kohus (kaheksas koda), 19. veebruar 2009, [C-557/07](#), LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH vs. Tele2 Telecommunication GmbH, EU:C:2009:107; [62007CB0557](#)
5. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (suurkoda), 12. juuli 2011, [C-324/09](#), L'Oréal SA jt vs. eBay International AG jt, EU:C:2011:474, [62009CJ0324](#)
6. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (suurkoda), 18. oktoober 2011, [C-406/09](#), Realchemie Nederland BV vs. Bayer CropScience AG, EU:C:2011:668, [62009CJ0406](#)
7. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 24. november 2011, [C-70/10](#), Scarlet Extended SA vs. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM), EU:C:2011:771, [62010CJ0070](#)
8. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 16. veebruar 2012, [C-360/10](#), Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) vs. Netlog NV, EU:C:2012:85, [62010CJ0360](#)
9. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 19. aprill 2012, [C-461/10](#), Bonnier Audio AB jt vs. Perfect Communication Sweden AB, EU:C:2012:219, [62010CJ0461](#)
10. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 15. november 2012, [C-180/11](#), Bericap Záródástechnikai Bt. vs. Plastinnova 2000 Kft., EU:C:2012:717, [62011CJ0180](#)
11. Kohtumäärus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 7. märts 2013, kohtuasi [C-145/10 REC](#), Eva-Maria Painer vs. Standard VerlagsGmbH jt, ECLI:EU:C:2013:138, [62010CO0145](#)
12. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (neljas koda), 27. märts 2014, [C-314/12](#), UPC Telekabel Wien GmbH vs. Constantin Film Verleih GmbH ja Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH, EU:C:2014:192, [62012CJ0314](#)
13. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (neljas koda), 10. aprill 2014, [C-435/12](#), ACI Adam BV jt vs. Stichting de Thuis kopie ja Stichting Onderhandelingen Thuis kopie vergoeding, EU:C:2014:254, [62012CJ0435](#)
14. Nt kohtuotsus, Euroopa Kohus (suurkoda), 3. september 2014, [C-201/13](#), Johan Deckmyn ja Vrijheidsfonds VZW vs. Helena Vandersteen jt, EU:C:2014:2132, [62013CA0201](#)
15. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (neljas koda), 16. juuli 2015, [C-580/13](#), Coty Germany GmbH vs. Stadtsparkasse Magdeburg, EU:C:2015:485, [62013CJ0580](#)
16. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (esimene koda), 16. juuli 2015, [C-681/13](#), Diageo Brands BV vs. Simiramida-04 EOOD, EU:C:2015:471, [62013CJ0681](#)
17. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (seitsmes koda), 4. veebruar 2016, [C-163/15](#), Youssef Hassan vs. Breiding Vertriebsgesellschaft mbH, EU:C:2016:71
18. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (viies koda), 17. märts 2016, [C-99/15](#), Christian Liffers vs. Producciones Mandarina SL ja Mediaset España Comunicación SA, endine Gestevisión Telecinco SA, EU:C:2016:173, [62015CJ0099](#)
19. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (seitsmes koda), 22. juuni 2016, [C-419/15](#), Thomas Philipps GmbH & Co. KG vs. Grüne Welle Vertriebs GmbH, EU:C:2016:468

20. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (teine koda), 7. juuli 2016, [C-494/15](#), Tommy Hilfiger Licensing LLC jt vs. DELTA CENTER a.s., EU:C:2016:528, [62015CJ0494](#)
21. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (viies koda), 28. juuli 2016, [C-57/15](#), United Video Properties Inc. vs. Telenet NV, EU:C:2016:611, [62015CJ0057](#)
22. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 15. september 2016, [C-484/14](#), Tobias Mc Fadden vs. Sony Music Entertainment Germany GmbH, EU:C:2016:689
23. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (üheksas koda), 18. jaanuar 2017, [C-427/15](#), NEW WAVE CZ, a.s. vs. ALLTOYS, spol. s r. o., EU:C:2017:18
24. Kohtuotsus, Euroopa Kohus (viies koda), 25. jaanuar 2017, [C-367/15](#), Stowarzyszenie “Oławska Telewizja Kablowa” w Oławie vs. Stowarzyszenie Filmowców Polskich w Warszawie, EU:C:2017:36, [62015CN0367](#)

Menetluses:

[C-644/16](#) *Synthon* – eelotsusetaotlus, mille on esitanud Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaad) 15. detsembril 2016, *Synthon BV vs. Astellas Pharma Inc.* (jõustamisdirektiivi artikkel 6)

[C-149/17](#) *Bastei Lübbe* – eelotsusetaotlus, mille on esitanud Landgericht München I (Saksamaa) 24. märtsil 2017, *Bastei Lübbe GmbH & Co. KG vs. Michael Strotzer* (jõustamisdirektiivi artikli 3 lõige 2)

[C-521/17](#) *SNB-REACT* – eelotsusetaotlus, mille on esitanud Tallinna Ringkonnakohus (Eesti) 1. septembril 2017